

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03412

DI YORSHIM

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

20
ש לום א.ש.

די יורשים

א דראמע אין פיר אקטעו.

פארשטאנד פון
די יורשים

ווילנער פערלאג פון ב. א. הלעצקין.

איבערדרוקען און איבערוועצען
און דער ערלויבעניש פון דעם
מחבר איז פערבאטען (געווען
פון 20-טען מערץ 1911).
דאס רעכט אויפצופיהרען בע-
האלט דער מחבר פאר זיך.
Copyright by S. Fischer,
Berlin, 1913.

דרוקעריי פון ב. א. קלעצקיין ווילנא.

פערזאנען:

ה' מייזנער. אין די פופציגער יאהרען.
מאדאם רעבעקא מייזנער, זיין פרוי. עטוואַס יונגער פון מאַן.
לעאַן, זייער זוהן. אין די דרייסיגער יאהרען.
יוסטינאַ, זייער טאכטער. א מיידעל פון 20 יאהר.
ר' שמואל מייזנער, ה' מייזנערס פאטער. אן אלטער יוד פון 80 יאהר.
די הראַביניע דאָבראַווסקאַ, א פאָרנעמע פרוי אין די זעכציגער יאהרען.
מיכאל דאָבראַווסקי, איהר זוהן. אין די דרייסיגער יאהרען.
קארלינאַ דאָבראַווסקאַ, איהר טאכטער. עטוואַס עלטער פון ברודער.
די אַם יוסטינאַ'ס. אין די זעכציגער יאהרען.
יאַן, א דינער ביי ה' מייזנער.
אלע פיר אקטען—ביי ה' מייזנער אין הייז.
צייט: בענענווארט.

ערשטער אקט.

אין דעם סאלאן.
א רייך מעבלירט צימער.

ה' מייזנער

רופט אריין די פרוי דורך דער טיר.

רעבעקא, רעבעקא!

מ' מייזנער

קומט אריין עלעזאנט אנגעטאן.

האָסט מיך גערופען?

ה' מייזנער.

יאָ, — איך האָב עפיס מיט דיר צו רעדען. ער מאכט די טיר צו גאָד
איהר. דער הראַביע האָט אָנגעקלונגען, ער קומט באלד אריין אהער.

מ' מייזנער.

אליין? פויע.

ה' מייזנער

באָדענקענדיג.

ווייסטו, וועמען געהערט דער וויזיט?

מ' מייזנער.

גו, און וואָס קלערסטו?

ה' מייזנער.

וואו איז דאָס קינד?

מ' מייזנער.

איז ביי זיך אין צימער. זי איז זעהר אויפגערעגט, זי געהט אַרום,
צייט דער הראַביע איז געקומען, ווי אויף אַן אַנדער וועלט; זי
זעהט בלייך אויס. דאָס קינד ליידט, בערנארד.

ה' מייזנער

בעריהרט.

מיין אַרים קינד! — דאָס האַרץ שניידט מיר... ער שיקט איהר אַריין
קושען דורך דער טיר. אַלץ וועל איך טון פאַר דיר, אַלץ.

מ' מייזנער.

וואָס מיינסטו, איז דער הראַביע אַ שידוך פאַר אונזער קינד ?

ה' מייזנער

קוקט זיך אום, אויב קיינער הערט נישט.

איך וועל דיר זאָגען מיט אַן אמת, מיין פריינד, אַז צופרידען זיין פון שדוך
בין איך נישט. ערשטענס, שטעהען זייערע מאַיאַנטקעס נישט גוט!
טאַקע דער זוהן איז אַ סטאַטיק, נאָר דער פאַטער, דער געשטאַרבענער
הראַביע—דאָס געלד ביי יודען איבערגעלאָזט. און איך וויל זיך נישט
שטופען, מיין פרינציפ איז שטענדיג געווען: סקראַמנע, איינפאַך,
מען זאָל נישט הערען פון דיר, מען זאָל נישט זעהן. דאָס איז
געווען די אורזאַך פון אונזער ערפאַלג. און צווייטענס, וועל איך דיר
זאָגען מיט אַן אמת: איך בין טאַקע אַ פריידענקער, און אלע מענסען
זענען ביי מיר גלייך, נאָר איך קעהר צו מייין ראַסע, און מייין
יודיש האַרץ לאָזט מיך נישט, אַז מייין קינד זאָל אָננעמען אַן
אַנדערן גלויבען. טראַדיציע איז אַ גרויסע זאַך, מאַמאַ, און מייין
קינד איז נישט אין אַזעלכע אומשטענדען, אַז זי זאָל זיך דאַרפען
שמדן. און דריטענס דער פאַטער מיינער, ער וועט עס, חלילה, נישט
איבערטראַגען. נאָר, מאַמאַ, איך קען נישט אַנדערש. אַז דאָס קינד
האַט זיך פערליעבט, קען איך נישט אַנדערש. איך וועל זיך נישט
אוועקשטעלען אויף דעם וועג פון מייין טאַכטער, איך וועל איהר
יונג האַרץ נישט צעברעכען צוליעב דער רעליגיאָן. איך בין צו
שוואַך דערצו.

מ' מייזנער

אין טרערען.

אַלץ, וואָס דו האַסט געזאָגט, איז הייליגער אמת. האַסט מיר אַרויס-
גערעדט די ווערטער פון האַרץ. אַז איך דערזעה, ווי דאָס קינד
ציהט דאָרט אַהין, מיט וואָס פאַר אַ בעגייסטערונג זי רעדט, אַז זי
קומט פון דאָרט, קען איך נישט אַנדערש. וויינט. איך קען מייין
טאַכטער, אַז קוים האַט זי זיך פערליעבט, וועט זי מיט'ן טויט בע-
צאַהלען, אַז מיר וועלען איהר שטערען. פאַלט אויפ'ן האַלז פון איהר
מאָן... ווי איהר מוטער...

ה' מייזנער

בערוהיגט זי.

נו, נו, מיין פריינד. לאכט. אך, דו אלט ווייב, דיר ליגט נאָך אין זיך אזעלכע זאכען! דו דארפסט דאָך שוין באלד אַ באַבע ווערען.

מ' מייזנער

שמייכלט.

עס האָט זיך מיר דערמאָנט, ווען איך האָב זיך אין דיר פערליעבט.

ה' מייזנער.

נו, נו, מיר אלטע זענען שוין אונזער וועלטעל אָבגעפאָהרען, יעצט איז געקומען די צייט פאר די יונגע, פאר אונזער קינד, מאַמא, ער קושט איהר אין שטערן. נו, מאַמא, נישט קיין גרויסע זאכען! קיינע פארארען, קיינע עקסטראוואַגאַנסען. ער וועט קומען, וועסטו איהם בעטען צו טיש. וועט ער וועלען בלייבען, איז גוט, אָז נישט—נישט. שטיל, איינפאָך, ווי מיר זענען עס געוועהנט אין אונזער גוטער היים. —

די מאַדאַם.

אפילו די בעסטע גויים קוקען אויפ'ן יודען מיט חשד. זאָל ער נישט מיינען, אָז מיר וועלען איהם אימפאָנירען מיט געלד.

ה' מייזנער.

האָסט רעכט. זיי מעגען, אָז זיי ווילען זיך אין פערל אין בריליאַנטען אויספוצען, וועט קיינער נישט זאָגען אויף זיי, אָז זיי ווייזען זיך מיט רייכטום — דאָס איז אַ פּריווילעגיע פאר שלאַכטשיצעס. מיר טאָרען נישט. מיר מווען זיין סקראַמנע, איינפאָך, נישט אויפ. פאלענד, ווי עס פאַסט פאר פשוטע מענשען. נאָר מיין קינד נישט צו פיעל פאלען ביי זיך. איך האָב עס נישט ליעב. זאָלען זיי יאָ מיינען, זאָלען זיי נישט מיינען, מיר לעבען פאר אונז. — יאָ — פּיווע, קרעכט. וואו איז יעצט לעאָן? מיט וועמען זאָל איך זיך מישב זיין?

די מאַדאַם קרעכט ביטער אָב.

ה' מייזנער.

ניין, מאַמא, פון אונזער עלטסטען זעהן האָבען מיר קיין נחת נישט געהאַט. איך האָב געמיינט, אָז אונזער איינציגער זעהן וועט ווייטער

פיהרען מיינע געשעפטען, איבערנעמען די פירמע און מיין עהר-
ליכען באַמען, וואָס איך האָב מיר ערוואָרבען מיט מיין פראַצע—
איז געקומען די אומרוהיגע צייט און האָט פון דיר דיין קינד לע-
בעדיגעהייד אוועקגעוויבט.

מ' מיינער.

רייס נישט אויף די וואונד, בערנארד!

ה' מיינער

בערוהיגט זי.

דאָס וואָלט נאָך נישט געשאַדט. אין די אומרוהיגע צייט האָט זיך
מיט אַנדערע נאָך געטראָפּען ערגערע זאַכען. אַנדערע זענען אומ'ס
לעבען געקומען. אָבער שוין אַדורך די אומרוהיגע צייט—אַנדערע
זענען דאָך שוין טאַקע מיושב געוואָרען, צום געשעפט געקומען—
אַשקאַלע געענדיגט. און דאָס שלעפט זיך נאָך אַרום—גאָט ווייסט
מיט וועמען—וואָס איז? דו ביסט אַ פרייער מענש, איז על כּן?
איך בין איך אַ ליבעראַל, און אַלע מענשען זענען ביי מיר גלייך,
און רעליגיאַן שפּיעלט ביי מיר קיין ראָלע נישט, וועל איך זיך
דערפאַר אָבזאָגען פון מיינע געשעפטען און מיין לעבען איינשטע-
לען אין אזא שווערע צייט?

מ' מיינער.

בערנארד, האָט רחמנות אויף מיר—

ה' מיינער.

נאָר דאָס קינד היט מיר אָב, מאַמאַ! דאָס קינד... ער ווייזט אויף די
טיר, וואו די טאַכטער איז. — מיין פייגעלע, וואָס מיר האָבען זיך ער-
האַלטען אין אונזער נעץ. מיט אומרוה. דאָס האַרץ שרעקט מיר פאַר
איהר, אז זי זאָל נישט, חלילה, געהן אין זיינע וועגען. אַ'ן יאָ,
נאָר נישט דאָס. דאָס קינד היט מיר אָב, זי זאָל פון איהר ברודער
גאָרנישט וויסען.

מ' מיינער.

ניין, בערנארד, דאָס קינד איז גאָר פּערנומען מיט אַנדערע זאַכען.
זי איז פּערליעבט אין דעם הויז פון דער אַלטע ראַבינע. די ראַב-
ביניע האָט אויף איהר אַ גרויסען איינפלוס.

ה' מייזנער .

אלץ—אבי נישט דאָס, וואָס מיט איהר ברודער. דערמאָנט
נישט זיין נאָמען אין מיין הויז, און וועט זי דיך פרעגען אויך
איהם, זאָג איהר, ווי איך, ער איז אוועקגעפאָהרען, — ער שטודירט
אין ענגלאַנד — אין אמעריקע. פעשוויגען זאָל ער ווערען, אין דעם
הויז, ווי אַ טויטער.

מ' מייזנער

וואָס רעדסטו, בערנארד!

ה' מייזנער

שטרענג אין דער שטיל.

ער איז מיט אונז אין איין שטאָדט, זי קען איהם טרעפען אויף
דער גאָס. ער קען האָבען אויף איהר אַן איינפלוס. דאָס איז אַן-
שטעקענד, מאַמא—אלץ, אבי נישט דאָס. פערשוויגען זאָל ער ווערען.
בעהאַלט איהם פאַר'ן קינד! ער געהט צו צו דער טיר. טייבעלע דו
מיינס! — מיין קליין, ריין קינד! ער קלאַפט אַן אין דער טיר. יוסטינאַ,
יוסטינאַ, קום נאָר אַרויס! צו דער פרוי. איך וויל איבעררעדען
מ'ט'ן קינד.

מ' מייזנער .

אַבער, פאַפּא, פאַרוזיכטיג פאַרוזיכטיג וועסטו מיט דעם קינד רעדען.
איך האָב מורא, אַז דו זאָלסט איהר קיין לייד נישט אַנטון .

ה' מייזנער .

פערלאַז דיך אויף טיר, איך בין אַ פאַטער

יוסטינע .

אַ יונג צוואַנציג-יעהריג מיידעל, זעהר איינפאַך אַנגעטאַן. שען .

פאַפּא, האָסט מיך גערופען

ה' מייזנער

יא, מיין קינד, ווי געהט עס דיר? קישט איהר אויפ'ן שטערן.
וואָס מאַכסטו? מיט רחמנות. פאַרוואָס ביסטו אַזוי בלייך, מיין קינד?
ווייסט, ווער עס דאַרף היינט אַריינקומען צו אונז? — אַ שענער
גאַסט, אַ גוטער גאַסט, יוסטינקלע, עס וועט דיך פּרעהען .

יוסטין

פערשעמט.

ווער דאָס, פאפא? מאַכסט מיך נייגעריג.

ה' מייזנער

דאַרפסט זיין נייגעריג... אַ, איך וועל נישט זאָגען. טרעף, קינד
נו, פּרוב טרעפען, עס אינטערעסירט דיך זעהר.

יוסטין

פערשעמט.

פאפא מאַכט מיך זעהר נייגעריג. איך קען ניט וויסען, ווען
אַזעלכער.

מ' מייזנער.

נו, ציה שוין נישט דעם קינד די נשמה אַרויס. דער ראַביע, פאַן
מיכאַל, דאַרף באַלד אַריינקומען צו אונז.

יוסטין

פערוואַנדערט, מיט בעהאַלטענער פרייד.

האַט ער זיין וויזיט אָנגעזאַגט?

מ' מייזנער.

יאַ, טאַכטער, ער האָט אָנגעקלונגען, ער וויל דאָ אַריינקומען צו
מיטאַג-צייט. פאפא האָט איהם צו מיטאַג אַיינגעלאַדען.

יוסטין

האַט ער צוגעזאַגט צו בלייבען אויף מיטאַג?

מ' מייזנער.

ער ווייסט נאָך נישט, ער וועט זעהן.

ה' מייזנער

ליעבע טאַכטער, איך וויל מיט דיר ערנסט רעדען. מאַמא האָט
מיר דערצעהלט וועגען די בעציהונגען צווישען דיר מיטן ראַביע,
און אָהן דער מאַמא ווייס איך אויך. אַ שלעכטער פּאַטער וואָלט
איך געווען, ווען איך וואָלט דאָס נישט אַליין בעמערקט.

יוסטין א
פערשעמט.

אָבער עס איז דאָך גאַר נישט צווי, פּאַפּאַ.

ה' מ' זנער.

פאַר מיר, טאַכטער, האָסטו דיך נישט וואָס צו בעהאַלטען. איך
ווייס, טאַכטער, ווי די זאַך שטעהט.

יוסטין א
ווערט רויט.

אָבער, פּאַפּאַ..

ה' מ' זנער.

קינד, פּערלאַז דיך אויף מיר, איך ווייס, וואָס איך רעד, און ווייס
אויך, צו וואָס ער איז אַוועקגעפּאַהרען און נאָך וואָס ער איז יעצט
געקומען. פּערלאַז דיך אויף מיר. — אָבער האָסטו, קינד, איבערגע-
קלערט? דו געהסט טון זעהר אַן ערנסטען שריט, — ווייסטו די
שוויריגקייטען, וואָס שטעהען אײַך אויפֿן וועג?.. איך וויל דיך
נישט צורעדען, איך וויל דיר נישט לעגען קיין שטיינער אויפֿן
האַרץ. — אין אַזעלכע זאַכען זאָל מען זיך נישט אַריינמישען; און
איך האָב בעשטימט ביי מיר, אַז מיין קינדס האַרץ זאָל איך נישט
צעברעכען. פון מיין זייט זאָלט איהר קיין מניעה נישט טרעפען.

יוסטין א

קיט איהם אַן פּערוואַנדערט און מיט דאַנקבאַרקייט. זוכט איהם די האַנד צו קישען.

ה' מ' זנער.

נישט דערפאַר, וואָס איך בין גלייכגילטיג צו מיין רעליגיאָן, צו
מיין אָבשטאַם, ניין. נאָר איך האָב מיר געזאָגט, אַז דאָרט וואו עס
האַנדעלט זיך אום ליעבע, אום יונגע קינדער, אום מיין קינדס האַרץ,
איז די ליעבע שטאַרקער פאַר דער רעליגיאָן. פּערפאַלען — איך
וועל מיך אײַך אויפֿן וועג נישט שטעלען. אָבער, טייער קינד, איך
האָב ליעב, אַז איך געה טון אַגעשעפט, צו זיין דעריבער אין קלאָ-
רען. ביסטו זיכער, אַז איהר וועט פון דער צווייטער זייט אויך
טרעפען אַזאַ טאַלעראַנג, ווי פון דער זייט? ביסטו זיכער, מיין
קינד, אַז דו וועסט נישט האָבען קיין צער?..

יוסטינא

מיט בעגייסטערונג.

פאפא, איך בעט דיר, איבער דער הראביניע זאלסטו נישט רעדען
די הראביניע איז מיר א מוטער.

ה' מ' זנער.

איך ווייס, מיין קינד, אז מען האָט דיר דאָרט זעהר גערן, אז זי נעמט
דיר מיט אין די אַנשטאַלטען, וואָס זי האָט געגרינדעט — קריגסט
פון מיר געלד אַרויס אויף די צוועקען — דאָס איז זעהר שען.
אַדרבא, איך בין צופרידען דערפון, וואָס דו גיסט דיר אַב מיט
אַזעלכע זאַכען. אָבער קינד, איך האָב ליעב, אז איך געה טון אַ
געשעפט, אויסצורעכענען פריהער אַלע עווענטואַליטעטען. קינד, צווי-
שען אונז און דער הראביניע איז אַ גרויסער סאַציאַלער אונטערשייד.
זיי זענען פון אַן אַלטען פוילישען אַדעלשטאַם, און מיר זענען יודען.

יוסטינא.

איך ווייס נישט, פון וואָס פאַר אַ שטאַם איך קום אַרויס, און פון
וואָס פאַר אַ שטאַם זיי קומען אַרויס. איך ווייס נאָר — די הראביניע
איז אַ גוטע קריסטין.

ה' מ' זנער.

דערמיט איז נאָך גאַרנישט געזאָגט, טאַכטער.

יוסטינא.

דערמיט איז אַלץ געזאָגט, פאָפא.

מ' מ' זנער.

אָבער לאָז דאָך דאָס קינד אָב! צו וואָס ברענגען אַזעלכע גע-
שפרעכען?

ה' מ' זנער.

מאַמא, איך האָב ליעב אַלץ זיין קלאָרען. צו זעהן. קלאָרע סיטואַ-
ציאָן — דאָס איז געווען דער ערפאָלג פון מיין געשעפט. קיינע
איבעראַשונג

יוסטינא.

אָבער איך גלויב, פאָפא, אונזער געשפרעך איז נאָך צו פריה.

יעדענפאלס האלט עס נאך נישט דערביי. און ווען עס וועט קומען
דערצו, פעריטרוי איך מיך אויף דאָס גוטע קריסטען-האַרץ פון דער
הראַביניע און אויף דער לעהרע, וואָס זי האָט מיר געגעבען. דאָס
איז מיר גענוג. דערפאַר בין איך איהר שוין דאַנקבאַר. זי געהט אַב צו
זיך אין צימער.

ה' מ' זנער

ברומט אונטער פאר זיך.

דאָס גוטע קריסטען-האַרץ. דאָס גוטע קריסטען-האַרץ... נא, מיר
וועלען זעהן. יעדענפאלס דאַרף דער הראַביע באלד קומען. יאָ—
ער קלינגט, עס ווייזט זיך דער דינער—האָט מען שוין געבראַכט דאָס
מיטאַג פאַר'ן אַלטען הער פון יודישען רעסטאָראַן?

יאָן.

יאָ!

ה' מ' זנער.

דעם אַלטען הער וועסטו היינט ביי זיך אין צימער דעקען. איבע-
ריגענס, בעט אהער דעם אַלטען הער. צו דער מאַדאַם. איך שעם
זיך נישט מיט'ן פאַטער פאַר'ן הראַביע, נאָר איך רעכען, עס וועט
נאָך צייט זיין צו בעקענען איהם מיט אונזער פאַמיליע. ווי מיינסטו,
מאַמאָ?

מ' מ' זנער.

איך רעכען, דו האָסט רעכט. צו וואָס איהם באלד אזוי היימיש
מאַכען מיט אונזער פאַמיליע? ער וועט נאָך צייט האַבען זיך צו
בעקענען מיט'ן פאַפּא, ווען מיר וועלען וויסען מעהר קאָנקרעטעס,
ווי די זאַך האַלט. איבעריגענס, וואָלט עס אויך דעם פאַפּא זעהר
אונאַנגענעם געווען צו זיצען מיט גוים ביי איין טיש. ער איז דאָך
נאָך אזוי פאַנאַטיש.

עס קומט אריין גריזיג-הער יוד.

ר' שמואל.

האָסט מיך גערופען, בעריש? גוט מאַרגען.

ה' מ' זנער.

יאָ, טאַטע. גוט מאַרגען. וואָס מאַכט דער פאַטער?

ר' שמואל 5.

איך דאנק דיר. מיט גאָטס הילף. נאָר די אַלטע ניאָניע, וואָס
שלאָפט דאָרט אין צווייטען ציימער, שטערט מיר. אַגאַנצע נאַכט
מאָדליעט זי זיך דאָרט פאַר איהר צלם. איך קען נישט פּערנעמען
איהר זינגען, בשעת איך דאווען. טראָג מיר איבער מיין ציימער.

ה' מייזנער

שמייכלט.

א פּאַפּא, זי מאַכט דעם פּאָטער קאָנקורענץ. דער טאַטע דאווענט
דאָך אויך גאַנצע טעג. עס איז נישט קיין אונטערשייד, עס געהט
אַלץ צו איין גאָט.

ר' שמואל

ווערט טרויעריג.

איך האָב נישט ליעב, ווען דו רעדסט אזוי. מעגסט דיר זיין, ווער
דו ווילסט, מעגסט אַסך געלד האָבען, נאָר קעגען גאָט אזוי רעדען
טאָר מען נישט. איך וויל עס נישט הערען.

ר' מייזנער

בעט איבער דעם פּאָטער.

נא, נא, בערוהיג זיך, טאַטע. איך האָב נישט געוואוסט, דער טאַטע
וועט עס אזוי ערנסט נעמען. איך האָב נישט, חלילה, געמיינט
קעגען גאָט שלעכטס צו רעדען. איבעריגענס, זענען מיר אַלע מענשען,
און מיר בעטען אַלע צו איין גאָט, סיי דער יוד, סיי דער קריסט,
פּאַפּא.

ר' שמואל

צו דעם האָסטו מיך גערופּען, אויסצוהערען דייןע חכמות? איך
האָב דיר איינמאָל געזאָגט, אַז איך וועל זיך נישט מישען אין
דיינע געשעפטען. איך וויל נישט וויסען, וואָס דו קלערסט, די פּאָר
יאָהר, וואָס מיר איז נאָך אויסגעקומען צו לעבען. צו וואָס דאַרפסטו
מיר דאָס זאָגען?

ה' מייזנער.

אַבער, פּאַפּא, איך מיין דאָך גאַרנישט קיין שלעכטס. איך האָב
דאָך, חלילה, נישט געמיינט דעם פּאָטער צו קרענקען.—נו, לאָמיר

אויפהערען. איך האָב דעם פּאַפּאָ גערופּען, — וועסטו עפּיס קעגען
דעם האָבען, אַז דו זאָלסט היינט עסען ביי דיר אין צימער? מיר
האָבען קריסטען צו טיש. האָסט דאָך נישט ליעב צו זיצען מיט
קריסטען און עסען ביי איין טיש.

ר' שמואל.

ניין, ניין, האָסט רעכט. גוט, גוט. וויל אַב.

ה' מייזנער.

ערנסט.

טאַטע, זעהר אַן ערנסטע זאָך שטעהט פּאַר אונזער קינד, אונזער
גאַנץ הויז. עס איז נאָך צו פּרייה צו רעדען דערפּון, נאָר מיר זענען
נישט ביי זיך אין די הענד, — ווי גאָט וועט וועלען. בעט, טאַטע,
צו גאָט, ער זאָל אונז פּיהרען אין ריכטיגען וועג. מיר שטעהען
פאַר אַ גרויסער, ערנסטער זאָך. נאָר גלויב מיר, טאַטע, אַז גאָט
איז איינער אויף דער גאַנצער וועלט, און אַלע דינען צו איהם.
אַלע מענשען, סיי יודען, סיי קריסטען.

ר' שמואל.

און צו דעם האָסט דו מיך גערופּען? איך ווייס, דו ביסט קלוג,
זעהר קלוג, נאָר איך זאָג דיר, מיין קינד, אַז מיט דיין חכמה וועסטו
קעגען גאָט גאַרנישט מאַכען. מיט חכמה אָהן גאָט וועסטו אין די
הערצער פּון דינע קינדער גאַרנישט איינפלאַנצען. געהט אַב.

מ' מייזנער.

אונזער ליעבער פּאָטער! איך האָב מורא, וועסט נאָך פּיעל צרות
האָבן פאַר דעם שריט.

ה' מייזנער.

די אַלטע וועלט איז געווען זעהר פּאַנאַטיש, מאַמאַ. עס וועט איהם
זעהר וועה טון, נאָר מיר קענען נישט אַנדערש. מיר קענען נישט
אַבשטעלען די ציוויליזאַציע דערפּאַר, ווייל די אַלטע געפּעלט זי
נישט. און דאָס, וואָס מענשען דערנעהנטערן זיך איינס צום צווייטען,
דאָס איז ציוויליזאַציע, מיין פּריינד. גלייכער, אַז די אַלטע זאָלען
ליידען, איידער די יונגע. זיי האָבען שוין זייער וועלט אַבגע-
לעבט — די יונגע הויבען ערשט אָן ...

מען קלינגט אין טיר.

ה' מייזנער

קוקט אויפ'ן זייגער.

דאָס איז דער הראביע. נו, מאמא, קיינע רעוועראנסען, — איינפאך, סקראַמנע, אָהן גרויסער בעגייסטערונג, אזוי ווי געוועהנליך. זעץ דיך אין שטול. מ' מייזנער זעצט זיך אין פאָטער-שטול, נעמט איהר שטיק-קישענדיל. דער דינער מעלדעט: דער הראביע דאָבראָ ווסקיז אַך, מיר בעטען ער געהט איהם אנטקעגען. וויטאם פאנא!

הראביע דאָבראָ ווסקי.

איז אַ היכער דרייסיג-יעהריגער, אַנגעטאן איינפאך, נאָר אין אַ פיינעם שניט. ענגליש געשוירענע וואַנצעלעך. גריסט זיך, געהט צו צו דער מאדאם, קושט איהר די האַנד.

ה' מייזנער.

אַך, ווילקאָמען. וואָס מאַכט איהר? אזוי לאַנג אייך נישט געזעהן וואו זענט איהר געווען? אין וואָס מאַכט די הראביניע אין געזונט?

דער הראביע

שמייכלט צו איהם.

איך דאַנק. די מאמא פיהלט זיך גוט. צו דער מאדאם. זי לאָזט די פאַני גריסען און נאָכפרעגען זיך אויפ'ן געזונט. צו ה' מייזנער. און דעם פאַן דאַנקען פאַר די קויהלען, וואָס ער האָט אַריינגעשיקט אין דער קינדערהיים.

ה' מייזנער.

נישט מיר קומט דער דאַנק, נאָר מיין יוסטינקען. אַ מיטרע מיידעל — ווייסט, ווי דעם סאָטער אַנצוקריגען

מ' מייזנער.

איך בין זעהר געריהרט. גריסט אייער מוטער און דאַנקט איהר אין מיין נאָמען. און יעצט — צו אייך, פאַן מיכאל. ביטע, קומט דאָ אַהער נעהנטער. ער זעצט זיך נעהנטער נעבען איהר. וואו זענט איהר דאָס געווען אזוי לאַנג? מיר האָבען געבענקט נאָך אייך. דעם גאַנצען קאַרנעוואַל נישט געווען, אַדורכגעלאָזט די פעסטע צייט. יונגע מענשען טאַרען נישט אזוי טון, טאַרען נישט פערלירען — עס איז

אייער צייט. מיר, אלטע, זענען שוין אונזערס אָבערפֿהרען...
ווען זענט איהר געקומען?

מיכאל.

געזעטען. די פאני איז זעהר ליעבענסווירדיג. ער קישט איהר די האנד.
געזעטען אין דאָרף, פיעל צו טון געהאט מיט די פויערים, מיטן
עקאָנאָם. אַבעריגענס, אַ הערליכע יאָגד געהאט — פיעל געווילד.
האַזען אָהן אַ שיעור. — יאָ, איך האָב אָנגעריהרט אָן אייערע גרע-
ניצען, פאני מיינער. איך בין אַריין אין אייער וואַלד. איהר האָט
דאָרט געטרייע מענשען זיצען. די גאַיאָועס האָבען מיך געכאַפט —
נישט דערקענט — געוואַלט מיך פיהרען צום עקאָנאָם פאַר געיעג
אין אַ פרעמד געביט

ה' מיינער

לאַכט.

דאָס איז גוט. וואָס האָט איהר געמאַכט?

מיכאל.

איך האָב זיי אַ משכון געגעבען, און איך בין יעצט געקומען פון
אייר דעם משכון אויסלייזען.

מ' מיינער

מיט פריינדליכקייט.

אַבער איהר וועט טייער דאַרפֿען בעצאָהלען פאַר דעם משכון.

מיכאל.

פון אייערע הענד — אַל דאָס געלד. קישט איהר די האנד. צו ה'
מיינער. אַבער, מיט אַן אמת, איהר האָט זיצען אין אייער מילנאָוויק
געטרייע מענשען. בין געווען אויף די פּאַלוואַרקעס — וואָס פאַר אַן
אַרדענונג! די בהמות זיינען דיק, די קיה גיבען מיט צוועלף טעפּ מילך
מעהר ווי פאַר-אַ-יאָהרען, שטענדיג שטרוי דאָ. איך האָב ביי זיי
שטרוי געקויפט. דער עקאָנאָם — אַ קלוגער מענש. איך האָב מיך
מיט איהם מישב געווען, וואָס ביי מיר צו זעצען אויף די פעלדער.

ה' מיינער.

יאָ, אויף די מענשען האָב איך מיך נישט צו קלאָגען.

מ' מייזנער.

איהר וועט שפעטער רעדען פון אייערע געשעפטען. לאָז מיך אבי-
סעל אָנפרעהען זיך מיט'ן פאָן. גאָט, אויסגעוואַרט זיך! — יאָ, איהר
בלייבט דאָך ביי אונז צו מיטאָג?

דער הראַביע.

די מאַדאָם איז זעהר ליעבענסווירדיג. איך דאַנק אייך זעהר. קושט
איהר די האַנד. אָבער ווירקליך, עס וועט זעהר שווער זיין. די מאַמאָ
וואַרט אין דערהיים — איך האָב איהר צוגעזאָגט.

מ' מייזנער.

אז די מאַמאָ וואַרט — איז אַן אַנדער זאך. די מאַמאָ האָט מעהר
רעכט, ווי אַלע אַנדערע. איך פערשטעה דאָס גאַנץ גוט. נאָר טאָג-
מער וועט אייך די מאַמאָ אָבגעבען אויף אַ מיטאָג — געהער עס
אונז. גאָט, אזוי לאַנג אייך נישט געזעהן! — איבעריגענס וועט יוס-
טינא נישט אָבלאָזען. יאָ, וואו איז דאָס קינד? זי קלינגט. עס קומט
אריין יאן. יאָן, רוף אַריין די פּאַניענקע!

ה' מייזנער.

איך גלויב, דאָס וואָס ער וועט אונז אָבזאָגען, מאַמאָ, — יוסטינען
וועט ער נישט אָבזאָגען. מיר זענען שוין צו אַלט, פרוי. די יוגענד,
די יוגענד! עס קומט אַריין יוסטינא. ווערט זעהר בלייך, דערווענדיג מיכאַל'ן.
זעה, וואָס פאַר אַ גאַסט מיר האָבען.

יוסטינא

זעהר פּראָסט, געריהרט.

אָך, פאַן מיכאַל ווי גוט איז, וואָס איהר זענט געקומען. מיכאַל גרייט
זיך מיט איהר, אויך זעהר געריהרט.

מ' מייזנער.

וואָס קומט אָבער אַרויס? — דער הראַביע וויל נישט איבערבלייבען,
צו מיטאָג ביי אונז. בעט דו איהם. פאַר אונז וויל ער עס נישט
טון, אפשר וועט ער עס טון פאַר דיר.

יוסטינא

אז פאַן מיכאַל וויל נישט איבערבלייבען, מן הסתם האָט ער זיין
טעם — האַלטען מיר איהם נישט איין.

מיכאל.

קוט איהר אין די אינגען אריין.

איז שוין די מאדאם בעסער פאר אייך. איך האָב נישט געוואוסט,
אז איהר זענט אזוי שלעכט.

יוסטינא

רויט ווערענדיג.

איך מיינ עס מיט אן ערנסט, אפשר זענט איהר געשטערט, אפשר
אנדערש וואו פריהער צוגעזאגט.

מיכאל.

ווייל די פאניע וויל מיך דוקא פון שטוב יאָגען. וועל איך דוקא
צום מיטאָג בלייבען. איך וועל אַהיים טעלעפאָנירען צו מאַמא, אז
איך בלייב איבער צו מיטאָג אויף להכעיס אייך.

ה' מייזנער. }
מ' מייזנער. } בראַוואָ, בראַוואָ! טוט דאָס.

מיכאל.

דאָכט זיך, דאָ באלד איז ביי אייך דער טעלעפאָן?

ה' מייזנער.

איך וועל אייך בעגלייטען. פיהרט איהם צו צו דער טיר.

יוסטינא.

פאַרוואָס האָט איהם די מאַמא געבעטען? אז ער וויל נישט בלייבען.
פאַרוואָס איהם איינהאַלטען?

מ' מייזנער.

פערקעהרט, ער האָט געוואָלט איבערבלייבען. דאָס ביסטו נאָר גע-
ווען אזוי אונאַרטיג. ער האָט געוואָלט, אז דו זאָלסט איהם בעטען,
און דו ביסט אונאַרטיג.

יוסטינא.

איך האָב איהם נישט געוואָלט בעטען. מען דאַרף נישט מענשען
צורעדען.

ה' מ' זנער.

נו, נו, בערוהיג דין, קינד. ער קושט זי אויפ'ן קאפ. ער האָט גע-
וואָלט זעהר איבערבלייבען, זעהר. ער האָט מיר אליין געזאָגט.

יוסטנא

רויט ווערענדיג.

ווירקליך, פאפא?

ה' מ' זנער.

אַבער זעלבסטפערשטענדליך, קינד. ער ווינקט צו דער פרוי און קושט
זי טאָכטער, זעהר געריהרט, אויפ'ן קאפ.

דער הראביע

קומט אַריין מיט פרייד.

און זעהט, מאַמא האָט מיך פריי געגעבען. צו יוסטינא. דאָס איז
אַלץ אַיך צו להכעיס.

יוסטנא

שמייכלט אין דער שטיק.

מ' מ' זנער.

אַ זי האָט גאַנץ גוט געטאַן. דאַנקט איהר אין מיין נאָמען. געריהרט.
דער אַרימער פאַן מיכאל איז נעביך געזעסען אליין אויפ'ן דאָרף
איבער'ן גאַנצען קאַרנעוואַל צווישען די פויערים. דאָ האָט זיך די
יוגענד אַזוי געשפּיעלט, געטאַנצט יעדען אָווענד — און ער איז
אליין געזעסען אויפ'ן דאָרף.

פאַן מיכאל

קושט איהר די האַנד.

די מאַדאַם איז זעהר גוט. איך דאַנק אַיך.

ה' מ' זנער.

אַבער מאַמא, דו בעדויערסט, וואָס דער פאַן מיכאל איז געזעסען
איבער'ן קאַרנעוואַל אין דאָרף, און איך בעדויער, וואָס ער וועט
היינט קיין מיטאַג נישט עסען. האָסט דאָך פּערגעסען דער דינער-
שאַפט אַנצוואַגען, אַז דער הראביע בלייבט צו מיטאַג.

מ מ י ז נ ע ר .

דו האָסט רעכט. טאָקע פּערגעסען. דאָס איז פאַר פּרייד. זי הויבט זיך אױף. ענטשולדיגט מיך. איך מוז אַרויסגעבען בעפּעהלען.

ה' מ י ז נ ע ר

און מיך אױך. איך האָב נאָך עפּיס אין מיין קאַבינעט צו בעזאָרגען איך גלױב, איהר וועט זיך נישט בעליידיגען, ווען איך וועל אײך איבערלאָזען אין דער געזעלשאַפט פּון מיין טאָכטער.

מ מ י ז נ ע ר .

האָסט פּערגעסען, אז זיי זענען ברוגו. איך האָב מורא, זיי וועלען זיך נאָך צעקריגען, ווען מיר וועלען זיי לאָזען אַליין.

ה' מ י ז נ ע ר .

האָב נישט קיין מורא. יונגע לייט בעטען זיך שטענדיג איבער, ווען מען לאָזט זיי אַליין. געהט אַב.

מ י כ א ל

קוקט זיי נאָך.

ווי ליעבענסווירדיג די אלטע זענען! זיי האָבען אונז אַליין געלאָזט.

א לענגערע פּויע. יוסטינאָ ווערט בלייך, דערשראָקען — אומגעזולדיג. שוויגט.

מ י כ א ל

געמט אָן יוסטינאָ'ן ביי דער האַנד.

וואָס מאַכסטו, יוסטינאָ? ווי וואָס איך דיך געוואָלט זעהן!

יוסטינע.

איהר זענט זעהר אַ שלעכטער, מיכאַל. זעצט זיך געריהרט אַוועק.

מ י כ א ל .

פּאַרוואָס?

יוסטינאָ

שוויגט, קוקט איהם מיט ערנסט און ליעבע אין די אויגען אריין.

פּאַרוואָס זענט איהר די גאַנצע צייט נישט געקומען?

מ י כ א ל

געמט זי אָן ביי דער האַנד.

גלױבט מיר, איך האָב גוט געטאָן. איר בין געזעסען אין דאָרף

איבער'ן קארנעוואל. — איך האָב עס בעדאַרפט, עס איז געווען גוט
פאַר אונז ביידע.

יוסטיןאַ

קוקט איהם אָן דערשראָקען, דערקענט אין זיין געזיכט די ליעבע מינע, ווערט פערשעמט,
לאָזט אַראָב די אויגען. ווי פאַר זיך.

גאַט! איך האָב אַזוי געוואַרט יעדען טאַג, — נישט קיין בריעף, נישט
קיין צייכען. עס איז שלעכט אַזוי צו וואַרטען, שלעכט...

מיכאל

קוקט איהר מיט ליעבע אין די אויגען אריין.

מיין ערשטער בעזוך, נאָך דער מוטערס, האָט געגאַלטען אייך.

יוסטיןאַ.

איך האָב אויף דעם אויסגעוואַרט, צייט קארלינאַ האָט מיר געזאָגט,
אַז איהר קומט אַהיים.

מיכאל

קוקט איהר די האַנד.

איך דאַנק אייך, יוסטינאַ.

יוסטיןאַ

דערשראָקען.

פאַרוואָס?

מיכאל.

ווייל איהר האָט זיך אַזוי בעפריינדעט מיט מיין מוטער און מיט
מיין שוועסטער. זיי זענען פול מיט לויב אויף אייך.

יוסטיןאַ.

ניט צוליעב אייך, מיכאל, בין איך דאָרט אַהין געקומען — ניט
צוליעב אייך. איך האָב אייער מוטער זעהר, זעהר פיעל צו פער-
דאַנקען. פיעל גוטס האָט זי מיט מיר געטאָן.

מיכאל.

איך דאַנק אייך פאַר'ן גוטען וואָרט.

יוסטיןאַ.

עס איז נישט קיין גוט וואָרט, מיכאל. ווייסט איהר, וואָס אייער

מוטער האָט געטאָן מיט מיר? זי האָט צוגענומען מיך, דאָס גע-
צענדינער-קינד, און האָט מיך אויסגעלערנט, ווי גאָט צו ליעבען
און ווי מענשען צו ליעבען.

מ י כ א ל

א, די מאַמא האָט מיר פּערצעהלט. דאָס געצענדינער-קינד איז אָבער
געווען אַ גוטע תּלמידה. פּלינק און מיט'ן גאַנצען האַרצען פּער-
נומען קריסטוס'עס וואָרט, געהאַלפּען דער מאַמא אין די צדקה-חברות
גוטס טון. די קליינע שענע הענטלעך האָבען די קראַנקע אַרימע
לייט אין די שפיטעלער געפּלעגט, קליינע קינדער געוואָשען, מיט
מילך געקאָרמעט—די קליינע הענטלעך האָבען פּיעל גוטס געטאָן.
ער קושט איהר די האַנד, די מאַמא האָט מיר פּערצעהלט און דער
פּאָטער אַנטאַניוס, און קארלינקא—אַלע פּול מיט לויב אויף אַיך.

י ו ס ט י נ א

שמייכלט פּערשעמט.

ס'איז דאָך גאָר נישט אַזוי. אייער מוטער איז צו גוט. ערנסט, יאָ,
מיכאַל, פּיעל גוטס האָט זי מיט מיר געטאָן. פאַר גאַרנישט דאַנק
איך איהר, נאָר פאַר דעם גלויבען, וואָס זי האָט אין מיר אַיינגע-
פּלאַנצט, פאַר גאָט, וואָס זי האָט מיר געשאַנקען. און מיט איהרע
טאַטען, מיט איהר ליעבע האָט זי ביי מיר גאָט אַיינגעפּלאַנצט. זי
האָט מיך מיטגענומען יעדען זונטאָג אין קירך אַריין; איך האָב
געהערט די פּרעדיג פּון פּאָטער אַנטאַניוס, איך האָב געזעהן דעם
עקסטאַו פּון פּאָלק, די ליעבע און גלויבען פּון פּראָסטען פּאָלק
צו זייער גאָט. שטיל, אָ, ווי האָב איך זיי מקנא געווען!

מ י כ א ל

גאָט איז פאַר אַלעמען, יוסטינא.

י ו ס ט י נ א

טרויעריג.

גיי, מיכאַל, נישט פאַר מיר, נישט פאַר אונז—מיינע עלטערן האָבען
מיך זעהר ליעב. און אַלץ האָבען זיי מיר געגעבען, נאָר איין
זאַך האָבען זיי מיר נישט געקענט געבען—א גלויבען. א גאָט האָבען
זיי מיר נישט געגעבען. פּיעל, פּיעל האָבען זיי מיך געלערנט, נאָר
דאָס, וואָס יעדער פּראָסטער מענש דאַרף צו זיין טעגליכען לעבען—

א גלויבען, ליעבע צו א גאָט, ליעבע צו מענשען, האָבען זיי מיר
 נישט געגעבען. איך בין נישט קיין פילאָזאָפּין, איך וויל נישט
 וויסען דערפון, אויב עס איז יאָ דאָ אַ גאָט, אויב נישט—איך בע-
 דארף אַ גלויבען, פאַר וועמען, אין אַ שלעכטער שעה, זאָל איך
 מיינע תּפּלות זאָגען, צו וועמען זיך צו ווענדען נאָך הילף... און
 דו ווייסט נישט, ווי איך האָב מקנא געווען אונזער דינסט, וואָס האָט
 פאַר איהר בעט, אין איהר קליין שטיבעל, געהאַט הענגען אַ קליין
 בילדעל— די מאַטקא באַסקא טשענסטאַכאַווסקאַ. אַ קליין ליכטעל
 האָט דערפאַר געברענט, און זי האָט אַנידערגעקניעהט דערפאַר פאַר
 יעדען שלאָפּען געהן. איך האָב געדאַרפט אזא קליין בילדעל, —
 אין אונזערע גרויסע סאַלאָנען איז אזא קליין בילדעל נישט
 געווען...

מיכאל.

אַרימעס קינד! נעמט זי אָן ביי דער האַנד, און אייער אמונה, און די
 סינאגאָגע — זי איז דאָך אזוי שען — אייער גאָט?

יוסטינא.

מיינע עלטערן האָבען מיר קיינמאַל נישט פּערצעהלט פון איהם.
 מיין ברודער איז אוועק פון דערהיים און וויל נישט נעמען פון
 פּאַטער קיין געלד — איך ווייס נישט פאַרוואָס. דער זיידע זיצט
 דאָרט אין זיין שטיבעל און לערנט טאַג און נאַכט אין זיינע היי-
 ליגע ביכער. ער וויל נישט עסען פון אונזער קיך, און מען ברענגט
 איהם עסען פון יודישען רעסטאָראַן. נאָר וואָס עס שטעהט דאָרט
 געשריבען אין זיינע הייליגע ביכער, ווייס איך נישט — מען האָט
 מיך נישט געלערנט אין זיי. און פאַרוואָס ער וויל נישט עסען פון
 אונזער קיך — ווייס איך אויך נישט. איך ווייס נישט מעהר, — איך
 האָב מורא פאַר איהם.

מיכאל.

מורא?

יוסטינא.

יאָ, עס דאַכט זיך מיר טיילמאַל — ער קוקט אויף מיר מיט אַזעלכע
 פרעמדע און בייזע אויגען, ווי איך וואָלט זיין גרעסטער שונא
 געווען, ווי ער וואָלט פּיהלען, אז איך רייס איבער די שנור פון

זיינע עלטערנס גלויבען, וואָס האָט זיך געצויגען דורך אַזוי פּיעל
יאָהר-טויזענדער ביז צו מיר... און טויזענד-יעהריגע שנאה און ליי-
דען זעה איך אין זיין בליק, — און קריג מורא פאַר איהם...

שטילע פּויע.

יוסט'ינא.

און פאַרוואָס דערצעהל איך אַיך דאָס אַלץ, ווייס איך אליין נישט.

מיכאַל.

איך דאַנק אַיך. יאָ יוסטינאַ, איהר מענט מיר דאָס פּערצעהלען,
און איך דאַנק אַיך פאַר דעם צוטרויען, וואָס איהר שענקט מיר,
און וואָס איהר זייט אויפריכטיג קעגען מיר.

יוסט'ינא.

זיי פאַר זיך.

טיילמאַל, אַז דער זיידע קוקט אויף מיר מיט אַזעלכע אויגען, וויל
איך צו אַיך אַנטלויפען, איהר זאָלט מיך בעשיצען. ניין, — צו
אַייער ליעבער מוטער, אַז זי זאָל מיך אָנוואַרימען, צונעמען, ווי
זי נעמט צו אַזוי פּיעל פּערלאָזטע יתומים — זי ענדיגט ניט דעם זאָך.

מיכאַל

קושט איהר די האַנד מיט בעוועגונג.

יוסטינאַ, ווען איהר זאָלט וויסען, ווי טייער און הייליג מיר זענען
אַייערע ווערטער און אַייער אָפען האַרץ! יאָ, יוסטינאַ, מיר דאַכט
זיך, אַז גאָט האָט אָנגעקלאַפט אין אַייער האַרץ און האָט אַיך
גערופּען צו זיך נאָך אין דעם גאָטלויזען הויז. איהר זענט דאָך
אַזוי אַנדערש, אַזוי אַנדערש, ווי זיי אַלע.

יוסט'ינא.

מיר דאַכט זיך אויך, אַז עס איז אַזוי געווען. ווען איך בין נאָך אַ
קליין קינד געוועזען, האָט מיר די אַם דערצעהלט פון קריסטוס'ען,
און איך בין געזעסען און האָב אויסגעהערט מיט צעפלאַמטע בעק-
לעך... זי האָט מיך אין קירך געפיהרט, ווען מיר זענען אויף שפּאַ-
ציר געצאָנגען, און איך האָב געהערט דאָס געזאָנג — מיך האָט עס
אַזוי געצויגען... און נאַכטס פאַר'ן שלאָפען געהן האָב איך מיך

אריינגעגנבעט אין דער אמס צימער אריין, אז קיינער זאל נישט
הערען, און האָב מיך פאַר דעם הייליגען בילדעל געוואָרפען...

מיכאל

נעמט זי אָן ביי דער האַנד און שווייגט, געריהרט.

יוסטינאַ.

אַבער צו וואָס פּערצעהל איך אייך דאָס אַלץ? — איך בעט אייך
איבער, איך האָב נישט קיינעם, וועמען דאָס צו פּערטרויען.

מיכאל.

יא, יוסטינאַ, מיר מעגסטו פּערטרויען.

סטינאַ.

האַט דאָס געפּיהל צו מיר זיך נישט געענדערט ביי אייך דורך דער
צייט, וואָס איהר זענט נישט געוועזען?

מיכאל.

פּערקעהרט, יוסטינאַ, עס איז ביי מיר שטאַרקער און רייפּער גע-
וואָרען; און איך קאָן יעצט אָפען פאַר דער גאַנצער וועלט זאָגען
מיט אַריין געוויסען: איך ליעב דיך, יוסטינאַ...

יוסטינאַ

שווייגט, ווערט בלייך, פּערמאכט די אויגען און זאָגט ווי פאַר זיך.

מיין גאַט! און איך האָב געמיינט, אז איך וועל דאָס שוין מעהר
קיינמאָל, קיינמאָל נישט הערען.

מיכאל.

יוסטינאַ, איך וויל מיט אייך זיין גאַנץ אָפּענהאַרציג, אזוי ווי איהר
זענט יעצט געווען מיט מיר. ווייסט איהר, פאַרוואָס איך האָב נישט
דאָן גאָך אונזער געשפּרעך פּערלאַנגט פון אייער פּאָטער אייער
האַנד? — נישט דערפאַר, ווייל איך האָב חרטה געהאַט, יוסטינאַ, ניין.
איך וויל מיט אייך זיין גאַנץ אָפען. איהר זענט אַ קינד, איהר וועט
דאָס אפּשר נישט פּערשטעהן. איך מוז אַבער האַנדלען לויט מיין
עהרע. — איהר ווייסט, ווי די וועלט איז קליין און ווי רכילות'דיג
עס איז די געזעלשאַפט, אין וועלכער מיר לעבען. ווען איך וואָלט

מיט אייך חתונה געהאט און גענומען פון אייך נדן, וואָלט עס גע-
קענט הייסען אין דער געזעלשאַפט, אז איך האָב מיט אייך חתונה
צוליעב דעם נדן, וואָס דער רייכער מייזנער גיט זיין איינציגער
טאָכטער, — דער הראַביע מיט דער יודישער רייכער טאָכטער, וואָס
איז שוין צו קאָריקאטור געוואָרען. איך האָב אָבער נישט געקענט
ערלויבען, אז אַ שאַטען פון געלד זאָל פאַלען אויף אייער נאָמען,
אז אין דער בעציהונג צווישען אונז זאָל איין אַנדער זאָך שטעהן.
אויסער דאָס ריינע, הייליגע געוויסען פון ליעבע, וואָס פערבינדט
אונז ביידע. דערפאַר האָב איך בעשטימט, אַז חתונה האָבען מיט
אייך קען איך נאָר דענסטמאַל, ווען איך וועל זיך קענען אָבזאָגען
פון יעדען נדן און פון יעדען געשאַנק, וואָס אייער פּאָטער זאָל
מיר וועלען מאַכען.

יוסטינא.

אָבער מיכאַל, פאַרוואָס? —

מיכאַל.

האַרכט מיך אויס, יוסטינא, — איך ווייס, וואָס איך רעד, און איך מיין
עס גוט. איך האָב זיך גענומען אַדורכקוקען אונזער פערמעגען. מיין
זעליגער פּאָטער איז נישט געווען קיין געשעפטס-מענש און מעהר
אויסגעגעבען, וויפיעל זיינע איינקונפטען האָבען איהם ערלויבט. איך
בין דורך דעם ווינטער געזעסען אין אונזערע פּאַלואַרקעט. אַליין
בעקענט זיך מיט דער אַרבייט און וויל זיך אַליין נעמען צו דער
פערוואַלטונג. קיין גרויס פערמעגען וועלען מיר נישט האָבען,
יוסטינא, — נאָר אַן אַנשטענדיג, רוהיג לעבען אויף דעם לאַנד וועלען
מיר קענען פיהרען. איך ווייס דיין גוט האַרץ, דיין איינפאַכקייט
און דיין ווילען צו לעבען איינזאַם — נאָר פערנומען מיט דיין אייגען
גליק. יא, און דאָס וועלען מיר קענען רייכליך האָבען מיט מיין
מוטער, מיט מיין שוועסטער. און איך בין יעצט געקומען צו דיר,
איבערגעצייגט און זיכער אין דער אויפריכטיגקייט פון מיין ערנסט
געפיהל. איך בין געקומען צו דיר, און בעט דיך: קום! לאָמיר אינ-
איינעם בויען אונזער אַרים, גליקליך היים...

יוסטינא שווייגט, פערשטעלט זיך די אויגען מיט די הענד און וויינט. מיכאַל
נעמט איהר די האַנד און קושט זי לאַנג, לאַנג. עס קימט אריין ה' מייזנער מיט

דער פרוי רעדענדיג. „נו, האָט איהר זיך געקריגט צווישען זיך?“ יוסטינא
כאפט זיך אויף מיט פערזיינטע אויגען. ה' מייזער מיט דער פרוי ווערען ערנסט,
קוקען ערשטוינט, מיט ערווארטונג אויף מיכאל'ן.

מיכאל

צו מייזער'ן, אפיציעל און ערנסט.

ה' מייזער, איך בעט פון אייך די האַנד פון אייער טאַכטער.

ה' מייזער

ווערט ערנסט, קוקט אויף דער פרוי. די מאדאם הויבט אָן צו וויינען.

מיכאל.

אַבער איך האָב צו אייך אַ בקשה, ה' מייזער, אויף וועלכער איהר
מוזט בעשטעהן —

ה' מייזער

פערואוואנדערט.

ווי הייסט?

מיכאל.

איך פערלאנג פון אייך די האַנד פון אייער טאַכטער, אַבער נאָר
מיט דעם תנאי — נישט צו נעמען פון אייך קיין נדן —

ה' מייזער

האקט איהם איבער.

ווי הייסט? ווער וועט מיר דאָס פערווערען מיין קינד מיין געלד
צו געבען?

מיכאל.

די סיטואַציע איז אַזעלכע, אז...

ה' מייזער.

הראַביא, איך וועל נישט יעצט קיין סך רעדען, נאָר איך בין אַ
מענש פון אַ קלאַרער סיטואַציע. איך וויל וויסען, וועגען וואָס עס
געהט.

מיכאל.

ה' מייזנער, מיינע גיטער זענען יעצט אויף אזוי פיעל אוועקגע-
שטעלט, אז איך קאָן אייער טאַכטער אויסהאַלטען, ווי עס פאַסט
פאַר איהר —

ה' מייזנער

האַקט איהם איבער.

נו, נו, פון דעם וועלען מיר נאָך רעדען. פאַלט איהם אויפ'ן האַלד

ש. ד. א. 111

צווייטער אַקט .

אין יוסטינא'ס צימער. פארנאכט, עס טונקעלט. עס זיצט יוסטינא און די אים איהרע, וועלכער יוסטינא לעזט פאר פון דעם נייעם טעסטאמענט. די אים ווישט זיך די אויגען און צלמ'ט זיך. פריזע.

פון דער צווייטער שטוב הערט זיך דעם זיידענס שטים תהלים זאגען: אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב. דאס קול ווערט וואס אמאל פערשוויגען, די אים.

אזוי האָבען זיי איהם געשלאָגען, דאָס יעזוס-קינד, דאָס אומשולדיג רינדעל — די יודען, — אזוי האָבען זיי איהם געשלאָגען, אַ גאַטן. יוסטינא.

גלויבסטו, ווען איך וואָלט דענסטמאָל געלעבט, וואָלט איך איהם אויך געשלאָגען*.

די אים. אַ, ניין, די פּאַניענקע וואָלט איהם נישט געשלאָגען, נישט געשאָל-טען. די פּאַניענקע וואָלט נאָכגעגאָנגען נאָך איהם, צוגעהערט זיך צו זיינע ווערטער און געקושט זיין קלייד, — אַ, די פּאַניענקע — יוסטינא.

איך בין דאָך אויך אַ יודין און קום דאָך אויך אַרויס פון די יודען, וואָס זענען דענסטמאָל געווען אין ירושלים.

די אים. אַ, די פּאַניענקע איז אַן אַנדערע יודין. זי קושט איהר די האַנד. ווען די פּאַניענקע איז נאָך אַזאַ קליינע „זאָך“ געווען, איז זי אַריינגע-קומען צו מיר אין מיין שטוב אַריין און געבעטען מיך, איך זאָל זאָגען מיט איהר דעם „פּאַטשערש“, און פריהער נישט געוואָלט שלאָפען געהן, ביז זי וועט נישט דעם „פּאַטשערש“ אָבזאָגען. זי קיט זיך אים. איך האָב מורא געהאַט פאַר דעם „פּאַן“ — האָב איך די טיר צוגעשלאָסען און מיט דעם קליינעם קינד די תּפּלה גע-זאָגט. ווי דאָס קליינע יודישע קינד האָט די הענטלעך פּערבויגען

פאַר דעם קריסטוס-קינד ! אין גאַנצען אַ קריסטין געווען, עס האָט
נאָר געפעהלט דאָס ביסעל הייליגע וואַסער.

י ו ס ט י נ א .

אַ, ניין ! איך וואָלט איהם נישט געשלאָגען, אַם ! איך וואָלט איהם
נישט געשאַלטען, ווען איך וואָלט דענסטמאָל געלעבט. אַ, איך וואָלט
איהם נאָכגעגאַנגען פון דערווייטענס, איך וואָלט יעדען זיין טריט
געקושט, איך וואָלט מיך צוגעהערט צו דעם קלאַנג פון זיינע טריט...
מיין אַם, דו ווייסט, — מיר דאַכט זיך, אַז איך האָב דענסטמאָל
געלעבט, און איך האָב איהם געזעהן... איך זעה דאָס אַלץ אַזוי
קלאָר מיט די אויגען, ווי ער רייט קיין ירושלים אַריין אויף דעם
אייזעל, און דאָס פּאַלק געהט פון די הייזער אַרויס איהם אַקעגען.
זיי טוען אויס זייערע קליידער און פּערשפּרייטען פאַר איהם
אויפ'ן וועג... איך זעה עס אַזוי קלאָר, ווי זיי שטעהען פון ביידע
זייטען וועג און שאַקלען מיט די לולבים און שרייען הושעבא, —
ווי איך וואָלט דאָרט געווען, ווי דאָס וואָלט ערשט געכטען געשעהן...

ד י א ם .

די פּאַניענקע איז נאָך אַ פרעמדע — און איז שוין אַזוי בעקאַנט
אין די הייליגע ביכער. די פּאַניענקע רעדט ווי פון „פּאַטשערש“.

י ו ס ט י נ א .

ווייל זיי זענען מיר נאָהנט, ווייל זיי זענען מייע, פון מיין פּאַלק.
אַם... איך זעה דעם בית-המקדש. איך זעה עס אַזוי ווייס, ווי דער
וויסער מירמעלשטיין ברענט זיך אין דער זון. עס איז אַ גרויסער
יום-טוב. אַזוי פיעל יודען זענען דאָ פון אַלע לענדער אין פּער-
שיידענע טראַכטען, ווייסע קיטלען און טליתים, און פיהרען די
שעפּטלעך צום קרבן; די קינדער האַלטען זיי ביי די הערנדלעך...
און איך זעה, ווי די חלפנים שטעהען אויפ'ן הויף און האַנדלען מיט
די יודען. און עס רייט אַריין קריסטוס אויף זיין ווייסען אייזעל,
און דאָס געזיכט איז ביי איהם אַזוי בלייך, און אַזעלכע גרויסע
אויגען. און אַזוי פיעל פּאַלק איז אַרום איהם. און ער יאָגט אַרויס
די חלפנים, די סוחרים מיט די קרעמער פון בית-המקדש-הויף אַרויס.
דאָס פּאַלק זאַמעלט זיך אַרום איהם — און ער רעדט. איך הער זיין
שטים, איך בין דאָרט, איך קוק איהם אין פנים אַריין — פון צווייטען

צימער הערט זיך דעם אלטען יודענס תהלים זאגען, יוסטינא הארכט זיך איין.
דו הערסט, ניאגע, מיר דאכט זיך, אזא שטים האָט ער געמוזט
האַבען; אזוי האָבען געמוזט זיינע ווערטער קלינגען אין דער
שפראך.

די אַם.

וואָס רעדט די פּאַניענקע? — גאָט זאָל אָנהייטען! גאָטס שטים האָט
געקלונגען ווי די קלויסטער-גלאַקען. דאָס דערינען איז דעם שטוב'ס
שטים. אז איך הער די שטים, דאָס „מאָדליען“ זיך — מיין איך,
אז מען דאווענט פאַר'ן טייוועל, הער איך, אזוי ווי מען שלאָגט
כריסטוס'ן.

יוסטינא.

וואָס רעדסטו, דו נאַרישע אַם! דו ווייסט נישט, וואָס דו רעדסט.

די אַם.

די פּאַניענקע איז עפּיס אנדערש, די פּאַניענקע איז שוין אונזערע,
גאָט האָט זי אַרויסגענומען פּון דעם גאַטלויזען הויז, — אָבער זיי,
פּאַניענקע, דאָס זענען דאָך אומגלויביגע, און אלע זייערע תּפּלות
געהען פאַר'ן שטן.

יוסטינא.

שווייג! דו ווייסט נישט, וואָס דו רעדסט.

די אַם.

ווען דער פּאַן מיכאַל וועט נאָר די פּאַניענקע אין קירך פּיהרען,
און דער גלח וועט נאָר דאָס ביסעל הייליגע וואַסער בעגיסען —
וועט שוין די פּאַניענקע אויך דאָסזעלבע פּיהלען, וועט די פּאַניענקע
אויך שוין נישט קענען הערען די שטים, וואָס האָט געשאַלטען גאָט.
עס הערט זיך אין טיר קלאַפען

יוסטינא.

הער אויף, הער אויף, דו נאַרישע פּרויז — קומט אַריין!

אין דער טיר ווייזט זיך

קאַרלינא,

אַ הויכע פּערזאָן נאָך די דרייסיגער, אין שוואַרצען אַנגעטאָן. אַ גאָלדען צלמ'ל אויפ'ן האַלז.
געשטערט? יוסטינא, פאַרוואָס זיצסט דו אין דער פינסטער?

יוסטינא

פערשעמט

דאָס ביסטו, קאַרלינא? קום אַרײַן. קום אַרײַן געהט איהר אַקענען. איך
האַב זיך פּעררעדט מיט דער אַם. — אַם, צינד אָן דעם לאַמפּ!

קאַרלינא.

(פאַרוואָס ביסטו אַזוי אויפגערעגט?) Pourquoi es-tu si excitée?

יוסטינא

— Rien du tout. J'ai eu une conversation avec la nounou.

Le peuple est tellement naïf et superstitieux.

(גאָר נישט. איך האָב געהאַט אַ שמועס מיט דער נאַניע. דאָס פּאָלק
איז אַזוי נאַאיוו און אַבערגלויביש —)

די אַם אָב. — פּויליש.

אַז ס'שטעלט זיך גאָר אַנדערש נישט פאַר, נאָר די ליעבע צו
קריסטוס'ן מוז ברענגען שנאה צו יודען. זיי פּערשטעהען דאָך נישט,
אַז דאָס אַלץ מיט קריסטוס'ן האָט זיך דאָך צווישען יודען אין
ירושלים אַבגעשפּיעלט. מיר האָבען ביז היינט זעהר וועניג געטאָן,
דאָס פּראָסטע פּאָלק אויפצוקלערען

קאַרלינא.

דאָס פּראָסטע פּאָלק האָט זיין געזונטען אינסטינקט, יוסטינא, נאָך
וועלכען עס האַנדעלט עהרליך.

יוסטינא

דערשראַקען.

קלערסטו אויך אַזוי, קאַרלינא? איז ביי דיר אויך די ליעבע צו
קריסטוס'ן צונויפגעמישט מיט פּיינדשאַפט צו יודען?

קאַרלינא.

אַ ניין. קריסטוס האָט אונז אַלעמען געהייסען ליעב האָבען, אַפילו
אונזערע פּיינד.

יוסטינא.

האַלסטו דען יודען פאַר פּיינד?

ק א ר ל י נ א

שוויגט .

י ו ס ט י נ א .

האַלסט מיך אויך פאַר אַ פיינד פון אייך?

ק א ר ל י נ א

קישט זי .

דו ביסט עפּיס אַנדערש . אין דיר האָט זיך גאַט אָנגערופּען, ווען

דו ביסט נאָך געווען אַן אומגעטויפט קינד .

י ו ס ט י נ א .

פאַרוואָס נעמט איהר מיך ארויס פון כלל? פאַרוואָס בין איך דאָס

מעהר פון אַנדערע - מיינע ברידער און שוועסטער?

ק א ר ל י נ א

לאַכט .

דו קאָנסט דאָך נישט גלויבען, אַז אַלע דייע גלויבענס-ברידער

טראָגען זיך אַרום מיט די אידעען, וואָס דו, פיהלען די ליעבע צו

אונזער גאַט, צו אונזער גלויבען, ווי דו

י ו ס ט י נ א .

דאָס איז דערפאַר, ווייל זיי האָבען נישט געהאַט די געלעגענהייט

צו דערקענען די גוטסקייט פון דער אמת'ער אמונה, די גוטסקייט

פון קריסטען-מענשען, ווי איך. זיי האָבען נישט געהאַט די גע-

לעגענהייט צו דערקענען גאַטס מעשים, ווי זיין אמונה איידעלט

אויס דעם מענשען, - ווי איך האָב דערקענט דיין מוטער, אייער

גאנץ הויז, וואָס איז מיר תמיד געווען אַ סימבאָל פון ריינקייט און

איידעלקייט. ווען זיי וואָלטען אייך דערקענט, ווען אַלע מיינע

גלויבענס-ברידער וואָלטען דערקענט די קריסטען אין זייער אמת'ער

ליכט, ווי איך האָב די זכיה געהאַט צו דערקענען, - אַ, זיי וואָלטען

געווען פאַר זיי אַן אמת פאַרבילד פון איידעלקייט און גע-

רעכטיגקייט .

ק א ר ל י נ א

האַטו מיט אַן אמת אַזוי ליעב מיין מוטער, אַז זי שטעהט דיר

פאַר אַ פאַרבילד? און אונזער גלויבען איז אַזוי טיף אַריינגעדורג-

גען אין דיר, אז דו זעהסט אין איהם די שענקייט, וואָס ער בע-
שענקט די מענשען, וועלכע גלויבען אין איהם, אז דו וואָלסט עס
אין שטאַנד געווען איבערצוגעבען דינע ברידער?

יוסטיןא.

געוויס. געוויס וואָלט איך געוואָלט, אז אלע מיינע ברידער, אז
דאָס גאַנצע יודישע פּאָלק, וועלכעס טאַפט אין דער פינסטער,
אזוי ווי איך האָב געלעבט אין דער פינסטערניש, זאָל דערזעהן
גאָט און זיין ריכטיגען גלויבען, וועלכער בעגליקט דעם מענשען
מיט אזוי פיעל ליעבע און גוטסקייט. אָ, מיין לעבען וואָלט איך
אוועקגעגעבען מיט פרייד פאַר דער גרויסער אידעע, אז מיין פּאָלק
זאָל פערשטעהן די שענקייט, מיט וועלכער קריסטוס בעשענקט די,
וועלכע גלויבען אין איהם.

קארלינא.

ווייסט, אז מען הערט דיך אזוי רעדען, גלויבט מען, אז עס איז
דיר פון גאָט בעשערט אַ בעזונדערע מיסיע; אז דו ביסט נישט
בעשאַפּען צו לעבען דאָס געווענהליכע לעבען פון אַ פּראָסטען
מענשען, נאָר דו ביסט צו עפּיס העכערס בעשטימט – אויסצופיה-
רען דורך דיר אַ גרויס ווערק, צו בעקעהרען דינע ברידער צום
ריכטיגען גלויבען.

יוסטיןא.

לאַכט.

ניין, קארלינא, איך געפין מיך נישט בערופען צו אַ מיסיע. אזוי
ווייט האַלט עס נאָך נישט מיט מיר. – אַבער צו וואָס פיהרט אונז
דאָס געשפרעך, אויף וואָס די אַם מיט איהרע באַרישע רייד האָבען
אונז אַרויפגעבראַכט? – וועלען מיר נישט פון עפּיס אַנדערש רע-
דען? – וואָס מאַכט די מוטער?

קארלינא.

אָ, איך דאַנק דיר. דער מוטער געהט עס גוט. נאָר דאָס געשפרעך
פיהרט אונז, יוסטינא, צו עטוואָס ערנסטעס, וועלכעס איז אייגענ-
טליך דער ציל פון מיין יעצטיגען קומען צו דיר.

יוסטיןא.

דו מאַכסט מיך נייגעריג.

קארלינא

ערנסט.

נאָר איך בעט דיך, יוסטינא, מיך ריכטיג צו פערשטעהן און זעהן אין מיר, און מיינע רייד די אמת'ע פריינדשאפט, וואָס מײן מוטער און איך פיהלען צו דיר. מיר זענען, יוסטינא, איבערגעצייגט אין דער אויפריכטיגקייט פֿון דיין צווייגונג צו אונז. מיר קענען דײך און ווייסען, אז דיין בעקעהרען זיך צו אונזער גלויבען האָט קיין אַנדער אורזאך נישט אַרויסגערופען, נאָר דיין טיף און אמת געפיהל. דאָס גיט אונז נאָך מעהר רעכט אַריינצורעדען אין אַזאַ דעליקאַטער אַנגעלעגנהייט, וואָס פערטראָגט אײגענטליך נישט קיין דריטע פערזאָן. און ווען איך נעם מיר די ערלויבעניש, — איז עס נאָר אויס אויפריכטיגער פריינדשאפט צו דיר, צו אונז אַלעמען, און אַלער-ערשטענס צו אונזער מוטער, וואָס מיר אַלע ליבען.

יוסטינא

דערשראָקען.

איך בעט דיך, רעד אָהן צוואַנג.

קארלינא.

מיכאַל האָט אונז פערטרויט זיינע אַבזיכטען.

יוסטינא

שווייגט, לאַזט אַראָב דעם קאַפּ.

קארלינא.

זעלבסטפערשטענדליך האָט עס ביי אונז אַרויסגערופען די גרעסטע פרייד דײך צו האָבען פאַר אונזער שוועסטער. זי קישט זי. מיר האָבען שוין לאַנג געוואונשען, אז צווישען אונז זאָלען זיך פערקניפּען טי-פערע און אינערליכע בעציהונגען. נו, יוסטינא...

יוסטינא

קישט זי אָן דערשראָקען.

קארלינא.

די מאַטעריע, וועלכע איך בעהאַנדעל יעצט, איז אַזוי איידעל, אַז איך האָב מוראַ, אז מײנע ווערטער זאָלען נישט זיין צו שווער און זאָלען דיר נישט קיין שמאַרצען פערשאַפען.

יוסטינא.

איך בעט דײך, רעד אומגעשטערט.

קארלינא.

האָסטו נישט געקלערט איבער דעם, יוסטינא, אַז דאָס, וואָס דײן
חתונה האָבען פאַר מיכאַל'ן פאַלט צונויף מיט דײן איבערגעהן צו
אַן אַנדער גלויבען, קען מען עס ברענגען אין צוזאַמענהאַנג, אַז
אַהן איינעם וואָלט דאָס צווייטע נישט געווען, און דאָס קען
ברענגען צו צווייפלען אין דײנע אויפריכטיגע איבערצייגונגען?

יוסטינא

פערואונדערט.

פאַרוואָס?

קארלינא

בעפרעמדט.

איך ווייס נישט, פאַרוואָס.

יוסטינא

ווי פאַר זיך.

גאָט קוקט אין האַרץ, און ער ווייסט, אַז מײן האַרץ האָט צו איהם
פריהער געקעהרט, ווי צו מיכאַל'ן.

קארלינא.

מענשען זענען אָבער נישט אַלזעהענדיג און מענשען זענען שלעכט.

יוסטינא.

וואָס געהען דען אונז מענשען אָן?

קארלינא.

יוסטינא, דו האָסט פערגעסען, אַז מיכאַל קימט אַרויס פון אַזאַ
הויז און טראָגט אַזאַ נאַמען, צו וועלכע ער האָט פליכטען, און
דאָס נײטיגט איהם צו רעכענען זיך מיט מענשען, ווען שוין נישט
פאַר זיך - איז עס פאַר דער פאַמיליע, פאַר אונז אַלע, און, אַלער-
ערשטענס, פאַר אונזער מוטער, וואָס מיר אַלע ליעבען

יוסטינא.

האָט די מוטער עטוואָס קעגען אונזער שידוך

ק א ר ל י נ א .

דאָס זאָג איך נישט. די מוטער וואָלט זעהר גליקליך געווען, און מיר אלע, דיך צו האָבען פאר אונזער שוועסטער. מיר אלע ווינשען אזא פרוי פאר מיכאלין, און מיר ווייסען, אז דו וואָלט געווען דאָס גרעסטע גליק —

י ו ס ט י נ א

נישט פערשטעהענדיג.

נאָר אום וואָס געהט עס? — איך פערשטעה נישט. גלויבט איהר נישט אין מיין אויפריכטיגקייט, אין מיין איבערגעבענהייט? האָט איהר עפּיס בעמערקט אין מיר? — מאַך מיך קלאָר, קארלינאַ!

ק א ר ל י נ א .

מיר איז זעהר שווער צו רעדען דעריבער, יוסטינאַ, — די ווערטער שלאָגען מיך. געוויס נישט, געוויס נישט. נו, וואָס זאָלען מיר טון? איך בין געקומען מיט דיר זיך אַן עצה האַלטען. אפשר וועלען מיר אינאיינעם אַן עצה זוכען. מיר קענען דאָך נישט צולאָזען, אז דיין נאָמען און מיכאלס נאָמען זאָלען דערביי ליידען. מיר קענען דאָך דאָס נישט פאר דער מוטער טון.

י ו ס ט י נ א

ווי פאר זיך.

גלויבט איהר נישט, אז דאָס האָט גאָט אזוי געמאַכט, אז דאָס איז געווען אַ מתנה פון איהם, וואָס ער האָט צוגענויגט מיכאלס האַרץ צו מיר דערפאר, ווייל איך האָב געצויגען צו איהם פון קליינער. הייד אָן?

ק א ר ל י נ א .

א, געוויס, געוויס. ווען נאָר נישט דאָס —

י ו ס ט י נ א .

אָבער וואָס דען?

ק א ר ל י נ א .

ווען מענשען וואָלטען נישט געווען אזוי קליין און חושד געווען; ווען מיר וואָלטען מענשען געקאָנט איבערצייגען.

יוסטינא.

אָבער פאַרוואָס זאָל מען מיך דאָס חושד זיין? איך קען דאָך נישט גלויבען, אז מענשען זאָלען עפּיס קעגען מיר האַבען — איך האָב דאָך קיינעמען קיין שלעכטס נישט געטאָן.

קאַרלינאַ

קויט זי.

ווי אומשולדיג דו ביסט, יוסטינאַ, און ווי ריין! — פּערשעמט. אַך יאָ, אָבער האָסט פּערגעסען, יוסטינאַ, אז — פּערצייה פאַר די רייד — דו קומסט אַרויס פון אַזאַ פּאָלק, וועלכען מען איז חושד.

יוסטינאַ

ווערט רויט.

פאַרוואָס איז מען דאָס מיין פּאָלק מעהר חושד פון אַן אַנדער פּאָלק?

קאַרלינאַ

שווייגט, לאָזט אַראָב דעם קאַפּ.

יוסטינאַ

רויט, אויפּגערענט.

איך ווייס נישט, פון וואָס פאַר אַ פּאָלק איך קום אַרויס. מען האָט עס מיך קיינמאָל נישט געלערנט — איך בין געשטאַנען פון דרום-סען. נאָר איך קען נישט גלויבען, אז אין מיין פּאָלק זאָל זיין עפּיס אַזעלכעס, וואָס זאָל פּערדינען דעם חשד. עס לעבט דאָך אויך און האָט דאָך אויך זיין גאָט. דער זיידע מיינער דערינען זיצט און דאווענט אַ גאַנצען טאָג אין זיין הייליגען תהלים, — ער זאָגט דאָך דיזעלבע פּסאַלמען, וואָס דער פּאָטער אַנטאַניוס זאָגט. קריסטוס האָט דאָך אויך געהערט צו דעם פּאָלק. עס קען דאָך קיין שלעכטס נישט שטעהן אין זייערע ביכער געשריבען, וואָס ווערען אויך פון דער קירך פּערהייליגט. איך ווייס נישט, וואָס איהר האָט צו זיי, און פאַרוואָס מען איז זיי חושד. זאָג מיר די קללה, וואָס רוהט אויף זיי, די זינד, וואָס זיי זענען בעגאַנגען. זאָג מיר, וואָס שטעהט דאָרט ביי זיי אין די ביכער געשריבען? ווער זענען זיי דאָס אַזעלכע, וואָס מען דאַרף זיי חושד זיין?

ק א ר ל י נ א

בעלידיגט.

אָבער דו וועסט דאָך נישט פערלאנגען פון מיר, אז איך זאָל דיר זאָגען, וואָס אזעלכעס יודען זענען.

י ו ס ט י נ א

ווערט בלייך.

יא, דו האָסט רעכט. איך פערשטעה דיך יעצט אינגאנצען, קאר-לינא. איך האָב זיך פערגעסען א מינוט, אז איך בין א יודין, דאָס איך האָב נישט קיין רעכט אויף קיין ליעבע, אויף קיין גליק... פערציייה, — מיין ליעבע איז ווערט די פערציייהונג. איך ליעב צו שטארק, אָבער זייט זיכער, — איך וועל נישט טון אזעלכעס, וואָס זאָל אייך קרענקען, עגמת-נפש פערשאַפען. איך וועל מיך איבער-לעגען. איך קען מיין אָרט. איך ווייס, פון וואָנען איך קום אַרויס, איך בין א יודין.

ק א ר ל י נ א

וואָס רעדסטו, שוועסטער? זי קושט זי און נעמט זי איין. דו ביסט די שענסטע נשמה, וואָס איך האָב אין מיין לעבען בעגעגענט. שוויג, רעד נישט אזוי, דו טוטט מיר אַ גרויס אומרעכט. דאָ איז געשעהן אַן אומגליק פאַר אונז אַלע — פאַר דיר, ווי פאַר אונז. מיר ווילען אַלע דיך האָבען פאַר אַ שוועסטער. מיר ווייסען, דו וואָלסט געווען דאָס גרעסטע גליק פאַר מיכאלן, און זיין ליעבע צו דיר איז אַן אויפריכטיגע, — אָבער דאָ איז געשעהן אַן אומגליק, ווי פאַר אונז, אזוי פאַר דיר. מיר ווייסען, דו ביסט נישט שולדיג, — דו וואָלסט געווען געהאַט די איידעלקייט צו פערשווייגען, בעגראָבען אין דיר דינע געפיהלען, צו אָפּפערן דיין ערדישע ליעבע פאַר אַ גרעסערער, פאַר אַן איידעלערער — פאַר דיין הימלישער ליעבע, אַז דיין ליעבע צו קריסטוס'ן זאָל אַרויסקומען ריין, אומשולדיג און אָהן פעעהלער, אַז מיט קיין איין פלעקעל פון זעלבסטנוץ זאָל זי נישט ווערען בעפעלקט. דאָס האָבען זיי געוועקט אין דיר דיין ערדישע ליעבע. מיין ברודער מיכאל, דינע עלטערן, אפשר, האָבען געוואָלט פערבינדען מיט זייערע אינטערעסען, — אָבער דו ביסט ריין אומשולדיג. קושט זי.

יוסטיןא

ווי פאר זיך.

איך האָב געמיינט, אַז גאָט וועט זיך פּרעהען מיט מיין ליעבע צו מיכאַל'ן; אַז דאָס איז אַ טייל פון מיין ליעבע צו איהם.

קאַרלינאַ.

דאָס, שוועסטער, שטאַמט נאָך פון די אַנשוואונגען, וואָס דו האָסט גענומען ביי די מענשען, מיט וועלכע דו האָסט פּערקעהרט ביי יעצט — צוצושרייבען גאָט אַל דאָס ערדישע, אַרייננעמען איהם אין זייערע טעגליכע געשעפטען. דער גלויבען, אין וועלכען דו קומסט יעצט אַריין, פּערלאנגט אַבסאָלוטעס אַוועקשענקען זיך, אַבזאָגען זיין גענוס פאַר אַ העכערן אידעאַל — פאַר דער ליעבע צו איהם.

יוסטיןא.

מלחמה האלטענדיג מיט זיך.

איך פּערשטעה. דו האָסט רעכט. אַזוי האָט געדאַרפט זיין, — נאָר איך בין צו זינדיג. איך בין אַ שוואַכער מענטש, און מיין געפיהל צו מיכאַל'ן איז צו שטאַרק, אַז איך האָב זיך געזאָלט אַבזאָגען דערפון, אַז איך זאָל בכח זיין עס צו אָפּפּערן פאַר דעם העכערן געפיהל.

קאַרלינאַ

פּויע.

מיכאַל איז אַן עהרען-מענטש. זיין וואָרט וועט ער יעדענפאַלס ער-פילען.

יוסטיןא.

אַבער, קאַרלינאַ, איך האָב דאָך קיינמאַל נישט געקלערט צו טון עטוואָס קעגען דעם רצון פון אייער מוטער.

קאַרלינאַ.

איך דאַנק דיר, יוסטינאַ, וואָס דו האָסט אַנווערע געפיהלען און צוטרויען נישט אַבגענאַרט. איך ווייס, אַז דו לייסט, אַז דיר טוט

וועה, נאָר צו דעם זענען מיר געשאפען. לערן דאָס ליידען און לערן די אָפּפּערונג, וואָרום אונזער גלויבען אין דער וועלט, אין וועלכער דו געהסט יעצט אַריין, פּערלאַנגט ליידען. — איך וויל דיר יעצט לאָזען אַליין מיט דיין צער. איך ווייס, דו בעדאַרפסט די איינזאַם-קייט. זי קושט זי אויפ'ן שטערן און געהט אַרויס מיט שטילע טריט.

יוסטיןאַ

בלייבט אַליין. פאלט צו דער ערד און נעמט אַרויס דאָס קליינע בילדעל, וועלכעס זי האָט הענגען אויפ'ן האַרץ און הויבט אָן צו בעטען.

קריסטוס הער! דו, דו וואָס קומסט אַרויס פון דעמזעלבען פּאַלק און זעלבען לאַנד וואָס איך, — דו, דו, וואָס אין דיר פּערבינדען זיך די ליידען פון אַלע — ווער זענען מיר דאָס אַזעלכע? — דו, דו ווייסט מײַן האַרץ, דו קענסט דאָך נישט אַקעגען דעם האַבען, וואָס איך האָב לייעב מײַן מיכאַל'ן. איך האָב נישט קיינעם, קיינעם, אַ חוץ דיר... וויינט דערפאַר, אַ לאַנגע פּיווע אין שטילע טרערען. עס קומט אַריין די מוטער, טרעפט זי וויינען.

מ' מײַנער.

טאַכטער, וואָס איז דאָס? וואָס איז געשעהן?

יוסטיןאַ

הויבט זיך אויף, ווישט זיך אויס די אויגען

גאַרנישט, מאַמאַ

מ' מײַנער

טאַכטער, טאַכטער, זאָג, וואָס איז דאָ געשעהן?

יוסטיןאַ

פאלט אויף דער מוטערס האַלד.

מאַמאַ, מאַמאַ, ווער זענען מיר דאָס אַזעלכע? פאַרוואָס האָט מען אונז פּיינט? איהר האָט מיר גאַרנישט, גאַרנישט געזאָגט.

מ' מײַנער.

וואָס האַבען זיי אויס דעם קינד געמאַכט? זי רופט צום מאַן. בערנאַרדו בערנאַרדו! קום נאָר אַריין. וועה, וואָס זיי האַבען פון קינד געמאַכט!

ה' מייזנער

קומט אריינצולויפן.

וואָס איז דאָ געשעהן? ווער איז דאָ געווען?

מ' מייזנער.

קארלינא, מיכאלס שוועסטער. — זעה, ווי דאָס קינד זעהט אויס!

ה' מייזנער.

טאָכטער, מיין אַרים קינד! וואָס האָט זי דיר געזאָגט? דיך בע-
לידיגט?

יוסטיןא.

ניין, פאפא. — נאָר פאָרוואָס איז מען אונז אזוי חושד? פון וואָס
פאָר אַ מענשען קומען מיר אַרויס? — פאָרוואָס האָסטו מיר גאַרנישט
געזאָגט, ווער זענען מיר דאָס אַזעלכע? גאַרנישט געזאָגט...

ה' מייזנער

נעמט ארום זיין טאָכטער.

דו קומסט אַרויס פון אַרענטליכע מענשען, מיין קינד. דו האָסט
דיך גאַרנישט צו שעמען, פאָר קיינעם נישט, פאָר קיינעם נישט.
ער ווייזט אויף דער פרוי. דיין מוטער איז אַן אַנשטענדיגע פרוי. דיין
פאָטער האָט מיט עהרליכקייט געמאַכט זיין פערמעגען. האָסט דיך
מיט דייע עלטערן גאַרנישט צו שעמען, פאָר קיינעם נישט, פאָר
קיינעם נישט.

יוסטיןא.

אַבער פאָרוואָס איז מען אונז חושד? פאָרוואָס גלויבט מען אונז
נישט?

ה' מייזנער.

דאָס זענען נאָך אַנשוואונגען פון מיטעל-אַלטערליכע צייטען, מיין
טאָכטער, ווען מען האָט דעם יודען פיינט געהאַט. היינט לעבען
מיר, גאָט צו דאַנקען, אין אַ ציוויליזירטער וועלט. אַ, מיר לעבען
אין צוואַנציגסטען יאָרהונדערט. אלע מענשען זענען גלייך, צי
קריסט, צי יוד. — זיי וועלען דעם גאַנג פון דער ציוויליזאַציע נישט
אַבשטעלען. מיר זענען שוין, גאָט צו דאַנקען, אַרויסגעוואַקסען

דערפון. אלע זענען גלייך — דער וואָס ערפילט נאָר זיין חוב פאַר
דער געזעלשאַפט, דער וואָס איז נאָר אַן אַרענטליכער מענש. האָסט
זיך, טאַכטער, גאַרנישט צו שעמען פאַר זיי. עס איז שוין פאַרביי
די צייט. ווען דער פאָן האָט געהערשט איבער'ן יוד.

יוסט ינא.

אַבער, פאַפּא, עס מוז דאָך עפיס זיין. זאָג מיר, פאַפּא, וואָס האָט
בען מיר געטאָן אזעלכעס, וואָס מען קוקט אויף אונז מיט חשד?

ה' מ' זנער.

וואָס, עס געפעלט זיי נישט דער שידוך? — מיר אויך נישט. מיין
קינד, — נעמט זי ארום — דו האָסט גאַרנישט וואָס ביי דיר צו פאַ.
לען, — דו ביסט אַזאַ מיוחסת, ווי זיי. ער קושט זי אין קאַפּ. דו ביסט
ווי אַ גרעפינס אַ טאַכטער. דיין פאָטער האָט אלע חובות בעצאָהלט,
עהרליך געהאַנדעלט, און אויף דיין טאַטען לויפען נישט אַרום קיין
וועקסלען אין גאַס. — בעהאַלט נישט קיין אַרימע יודען קיין געלד,
ווי אַנדערע טוען. דו האָסט גאַרנישט וואָס צו פאַלען ביי דיר.
דו ביסט רייכער פאַר זיי, שטאַרקער פאַר זיי, האָסט מעהר
מעגליכקייטען פאַר זיי און אַן ערציהונג האָסטו בעקומען אַ בע
סערע פאַר זיי. דו וועסט דיך נישט אַזוי בעגעהן מיט מענשען
ווי זיי בעגעהן זיך.

יוסט ינא.

און דאָס איז אַלץ, וואָס דו האָסט מיר צו זאָגען, אַז איך בין ריי-
כער פאַר זיי! אַ פאַפּא, איך בין רייכער פון זיי, יא. איך האָב
אלע מיינע וועקסלען געצאָהלט, — איך פערשטעה אַלץ. איך האָב
זיך מיט גאַרנישט צו ווייזען, נאָר מיט מיין פאָטערס געלד... זיי
האַבען רעכט, פאַפּא, — רעכט!..

ה' מ' זנער.

וואָס פערשטעהסטו? וואָס רעכט? — יא, דו האָסט געלד. געלד
איז אַ גרויסע זאַך, — ביי דעם, וואָס האָט עס געמאַכט מיט עהרליכקייט,
מיט זיינע פינף פינגער, ווי דיין פאָטער האָט עס געמאַכט, ווי דיין
מוטער האָט געאַרבייט. יא, געלד. דער, וואָס בעצאָהלט זיינע חובות,
אויף דעם וואָס ס'זענען קיין וועקסלען אין גאַס נישטאָ — דער איז
אין אדעלמאַן, דער איז אַ הראַביע! נישט ווי מאַנכע, וועלכע גיבען

שלום אש — ירושלים.

אויס מעהר, וויפיעל זיי קענען... וואָס פּערשטעהטו? וואָס האָבען
זיי דיר, די גויים, דעם קאַפּ פּערדרעהט?

י ו ס ט י נ א .

דאָס, וואָס דו האָסט מיר גאַרנישט מעהר מיטצוגעבען, נאָר דיין
געלד; אָו איך בין אַ רייכען יודישען באַנקירס אַ טאַכטער, וואָס
איהר פּאָטער האָט וועקסלען בעצאָהלט, קיינעם קיין געלד נישט
שולדיג און האָט נאָך אין זיין טייסטער אַ פּולען פּאַק מיט באַנק-
נאָטען, — אָט דאָס איז מיין יחוס! דאָס האָב איך פּון מיין פּאָטערס
הויז מיטצוברענגען—מעהר גאַרנישט!.. זי פּאַלט צוזאַמען און וויינט.

ה' מ' י' ז' נ' ע' ר' .

וואָס רעדט זי, מאַמא, וואָס רעדט זי?—זי רעדט דאָך ווי אַן אַנטיסע-
מיטקע, ווי אַלע גויים! רעדען, נא, דאָס קומט אַרויס פּון חבּר'ן זיך
מיט זיי.—האָסט געהערט?—געלד, אָו יודען האָבען געלד, ווי אַלע
גויים זאָגען. נא, זעה, וואָס זיי האָבען אויס דעם קינד געמאַכט—
וואָס פאַר אַ שפּראַך האָסטו דאָס געקראָגען, מיין טאַכטער!?

י ו ס ט י נ א .

איך הויב אָן צו פּערשטעהן יעצט מיין ברודער, יעצט, ווייס איך, פאַר
וואָס ער איז אַוועק פּון דער היים, פאַרוואָס ער וויל פּון אייך קיין
נעלד נישט נעמען.

ה' מ' י' ז' נ' ע' ר' .

וואָס האָט זי געזאָגט? ווייסטו פּון דיין ברודער?—וועסט אויך טון,
ווי ער?—פּעראַכט אייער פּאָטער, פּעראַכט!.. וואָס, איך האָב
גע'גנב'עט, גע'גזל'ט? זאָגט, זאָגט, וואָס האָט איהר צו מיר? מען
קלאַפט אין טיר, זיי בלייבען אַלע פּערוואַנדערט. די טיר עפענט זיך. עס קומט
אַריין מיכאַל.

מ' מ' י' ז' נ' ע' ר' .

בערוהיג דיך. זעה, ווער עס איז דאָ.

ה' מ' י' ז' נ' ע' ר' .

צום הרצביע.

דאָס האָבען מיר אייך צו פּערדאַנקען, הער

מיכאל
דערשאַקען.

אַבער וואָס איז געשעהן? זיי ווערען אלע שטיל. צו יוסטינאַן יוסטינאַ
וועסט דאָך מיר דערקלערען

יוסטינאַ

נעמט אים אָן ביי דער האַ

אָך מיכאל, מיכאל! דו מיינ איינציגער — העלף מיר! איך בין
אַזוי אליין.

מיכאל

צו ה', מיינער.

איך ווייס נישט, וואָס עס איז פאַרגעקומען, — נאָר אייער טאַכ-
טערס עהרע איז מיין עהרע, און איך וועל זי פאַדערן, פון וועמעס
האַנד דאָס זאָל נישט זיין.

ה' מיינער.

איך קען נישט ערלויבען, הראַביע, אז מען זאָל מיינ טאַכטער
בעליידיגען ביי מיר אין שטוב — מעג עס זיין פון וועמען דאָס
איז. איך פערלאַנג קלאַרע סיטואַציען.

מיכאל

אויסגעשריגען.

אַבער ווער האָט זי בעליידיגט? ווער האָט עס געוואָגט? ער ווענדט
זיך צו יוסטינאַן, יוסטינאַ!

ה' מיינער.

אייער אייגענע שוועסטער.

מיכאל

ווערט בלייך.

קארלינאַ! אָך, גאָט!.. ער פערשטעלט זיך די אויגען מיט די הענד.

יוסטינאַ.

ניין, מיכאל, זי האָט מיך נישט בעליידיגט. זי האָט מיר נאָר גע-
זאָגט אַ גרויסען, טרויעריגען אמת, פאַר וועלכען איך בין איהר
דאנקבאַר.

מיכאל.

ה' מייזנער, מאדאם מייזנער, ער קושט איהר די האנד. דאָ איז אַרויס-
געקומען אַ שרעקליך מיספּערשטענדעניש. איך בעט אײך, ערלויבט
מיר אײער טאָכטער דאָס צו דערקלערען. איך גלויב, אז די זאך
וועט זיך באלד אויפקלערען. איך בין איבערגעצייגט, מיין שוועסטער
האַט געהאַנדעלט אויף אײגענער פּעראַנטוואָרטונג.

ה' מייזנער.

איך ווייס נישט, אויב מיין טאָכטער וועט וועלען, נאָך דעם וואָס
עס איז פאַרגעפאלען, מיט אײך אַליין בלייבען.

מיכאל.

יוסטינאַ, איך מוז מיט דיר רעדען, איך מוז דיר דערקלערען. איך
בעט דיך—האַרץ מיך אויס.

יוסטינאַ

פאלט אויף מיכאל'ן.

מיכאל, מיכאל, מיין איינציגער—העלף מיר!.. פאפא, מאמא, איך
בעט אײך—לאָזט אונז אַליין.

ה' מייזנער

צו דער מאדאם.

קום, לאָז זיי אַליין. פּערלאָוען דעם צימער.

מיכאל.

יוסטינאַ! ער קושט איהר די הענט, דעם קאפּ. דאָ איז אַרויסגעקומען
אַ גרויס מיספּערשטענדעניש. איך ווייס נישט, וואָס קאַרלינאַ האָט
גערעדט מיט דיר, אפשר האָט זי דיך בעליידיגט, אָבער פּערווהיג
דיך. זי האָט עס געטאָן אויף איהר אייגענער פּעראַנטוואָרטונג. די
מאמא איז גענויגט צו דיר, יוסטינאַ. — איך קום יעצט פון פאָטער
אַנטאַניוס, — ער ליעבט דיך ווי אַן איינציגע טאָכטער. איך האָב איהם
דערצעהלט פון אונזער ליעבע, — ער האָט זיך זעהר געפּרעהט. ער
האַט מיר צוגעזאָגט מיט דער מאמא איבערצורעדען און זי איבער-
צוצייגען אין דער ריכטיגקייט פון אונזער שידוך. ער האָט אַ
גרויסען איינפלוס אויף דער מוטער. איך בין איבערגעצייגט, יוסטינאַ,
אז די מאמא וועט אײנוויליגען.

אך מיכאל, מיכאל, דו מיינ איינציגער... איך האָב דאָך נישט קיינעם קיינעם... איך קען דאָך נישט גלויבען, אז מיט דעם וואָס איך לייעב דיך, בעגעה איך אַ זינד קעגען גאָט. זאָג, מיכאל, דאָס האָט דאָך גאָט געמאַכט, אז דו זאָלסט מיך לייעב קריגען, אז דו זאָלסט מיינ שוין-מלאך זיין, אז דו זאָלסט מיך פון דאנען אַרויסנעמען, אין אַ בעסערער, אין אַ שענערער וועלט פיהרען? זאָג, מיכאל, איז עס דען נישט אזוי? פרעהט זיך נישט גאָט מיט אונזער לייעבען

מיכאל

קושט זי.

אַ מיינ יוסטינאַ, איינציגע, איינציגע... ער קושט זי מיט ליידענשאפט. דאָס זאָגט דאָך אויך אונזער לייעבער פאָטער אַנטאָניוס. — פּערגעס אָן דעם וועהטאָג, וואָס מיינ שוועסטער האָט דיר אָנגעטאָן. איך ווייס נישט, וואָס זי האָט גערעדט צו דיר, — נאָר דיין צער איז מיינ צער און מיינ שאַנד... וואָס קאָן איך טון? — איך בין צו שוואַך קעגען איהר: זי איז אַ פרוי. זאָג, האָט זי דיך בעליידיגט?

יוסט ינא

אַ ניין, מיכאל, זי האָט מיך נישט בעליידיגט. זי האָט מיר געזאָגט דעם אמת. זי האָט מיר די אויגען אויפגעעפּענט, צו ווייזען מיר, אין וואָס פאַר אַ וועלט איך האָב געלעבט ביז היינט, אז איך האָב קיינעם נישט, קיינעם נישט אַחוץ דיך... אַ, ווי דאַנק איך גאָט וואָס האָט מיר דיך צוגעשיקט!.. אַ, איך פּערשטעה, מיכאל, איך פּער-שטעה, פאַרוואָס דו ווילסט נישט נעמען פון מיינ פאָטער קיין געלה, קיין נדן, און ווי דאַנק איך דיר דערפאַר! איך וועל דיין דינסט זיין, דיין דינסט, — נאָר נעם מיך אַרויס פון דאנען, אַ דו, מיינ איינ-ציגער!.. זי קלאַמערט זיך אן איהם.

מיכאל

איך דאַנק דיר, יוסטינאַ. איך האָב געוואוסט, אז דו וועסט נישט פּערלירען דעם צוטרויען צו מיר, איך האָב געוואוסט.

יוסט ינא

יעצט ערשט רעכט נישט, מיכאל. איך האָב דאָך קיינעם נישט.

נאָר דײַך. מײן פּאָטער-מוטער האָב איך פּערלורען, פּערלורען.. אָבער זאָג מיר, מיכאַל, האָבען זײ טאַקע גאַרנישט מעהר נאָר דאָס געלד, פון וועלכען מײן פּאָטער רעדט? איז בײ זײ קײן אַנדער נשמה נישטאַ? איך ווײס נישט. מען האָט עס פון מיר פּער-הוילען, מען האָט מיך שטענדיג געהאַלטען צוזונדער. איך האָב געהערט, אַז מען שלאָגט יודען, — מען האָט מיר געזאָגט, אַז דאָס זענען אַנדערע יודען, אַז איך קעהר מיך גאָר נישט אָן מיט זײ... איך האָב געהערט, אַז מען האָט זײ פּײנט, — מײן פּאָטער האָט, מיר אײנגערעדט, אַז דאָס זענען נאָך אײבערבליבענס פון מיטעל-אַלטער. עס קען דאָך נישט זײן! די וועלט איז דאָך פײן געביל-דעט. איך קען דאָך דײן מוטער, דײן שוועסטער, איך ווײס דאָך, ווי איהר בעגעהט זיך מיט דעם קלענסטען בעשעפעניש. זאָג מיר, פאַרוואָס האָט מען זײ אַזוי פּײנט? האָבען זײ טאַקע גאַרנישט מעהר, נאָר דאָס געלד?

מיכאַל.

אַ קינד, דו ביסט גאָר אַנדערש פון זײ. דו האָסט גאַרנישט מיט זײ צו טון. דו ווײסט נישט פון זײערע געשעפטען. דו ביסט אַ-דערש. פאַר דיר האָט זיך גאָט אָנגענומען..

יוסטײנאַ.

אַלע זאָגט איהר אַזוי. אָבער וואָס זענען זײ — דער שטאַם, פון וואַנען איך קום אַרויס? איך קום צו דיר, מײן פּרײנד, זאָג מיר פון וואַנען קום איך אַרויס? איך ווײס עס נישט. איך ווײס נישט מעהר, ווען דײן מוטער, וואָס האָט רחמנות אויף דעם מינדסטען בעשעפעניש — אַז זי האָט זײ פּײנט, דאַרף מען זײ פּײנט האָבען. זאָג מיר, דו אײנער אַלײן קענסט מיר זאָגען דעם אמת

מיכאַל.

צו וואָס דאַרפסטו דאָס וויסען? דו ווײסט נישט פון זײערע גע-שעפטען.

יוסטײנאַ.

יאָ, מיכאַל, איך דאַרף דאָס וויסען. איך דאַרף זעהן דעם גאַנצען אָפּגרונד, פון וואַנען איך קום אַרויס. איך וויל אוועקגעהן פון זײ מיט דערזעלבער פּעראַכטונג, וואָס איהר האָט צו זײ. מיך עקעלט

אויך זייער געלד. איך וויל אוועקגעהן אין דעם אנדערן גלויבען, אין דער בעסערער וועלט, אין וועלכער דו פיהרסט מיך אריין. מיט דער איבערצייגונג, אז איך געה אוועק פון שלעכטס צו גוטס. זאג, וואָס האָבען זיי אויסער זייער געלד? זענען, ווירקליך, יודען אזוי מיאוס, אז מען דארף זיי חושד זיין?

מײַכאַל.

איך האָב צו יודען גאַרנישט. דאָס איז אַ האַנדעלס-פּאַלק. עס גע- פינען זיך צווישען זיי זעהר אַנשטענדיגע מענשען. אָט קען איך אַיינעם אַ האַנדליאַרוש. נאָך מײַן פּאַטערס טויט, ווען איך האָב זיך גענומען די גיטער צו פּערוואַלטען, האָט ביי אונז אין הויף געהאַנגען דעלט זאַ אַ אַרײַם יודעל שעפּסען. מאַשעק האָט מען איהם גערופּען. קומט ער אַמאָל צו מיר, גיט מיר אַ קוש אין האַנד און זאָגט מיר: „שלאַכטיש, דער אַלטער פּאַן האָט מיר צוגעבאַרגט צו די פּאַר- יאָהריגע שעפּסען הונדערט רובעל, האָב איך זיי יעצט אָבגעבראַכט.“ נו, איז עס נישט קיין פּיינקייט פּון אַ יודען אָבצוגעבען אַן אַלטען חוב? ער האָט געוואוסט, אז איך וועל נישט וויסען, — מײַן פּאַ- טער האָט נישט אזוי מדקדק געווען אין די חשבונות.

סײַנאַ

קוקט איהם אַן פּערוואַנדערט — ווערט צעמישט — פּאַסט זיך, זאָגט דאָן נאָך אַ פּיזע. אפשר האָט ער געוואַלט אזוי אַרום ביי דיר זיך אַיינקויפּען?

מײַכאַל.

עס קען זיין. אָבער פּאַרוואָס זאָל איך געהן נאָכקלערען, וואָס יענער מיינט? פאַר מיר איז עס גענוג, אז אַ יוד געפינט זיך אזוי פּער- פּליכטעט. איך האָב נאָר נישט ליצעב די רייכע, די קולטורעלע פּון זיי.

יוסטײַנאַ.

זיי זיינען דאָך ציוויליזירטע מענשען?

מײַכאַל.

ציוויליזירטע. זיי קליידען זיך נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע. זיי רעדען אין ציוויליזירטע שפּראַכען, און דערביי זענען זיי שוואַרץ. יער אַיינער קען זייערע פּרויען בעליידיגען, זייערע טעכטער

פערגוואלדיגען—ווי נישט לאנג איז דאָ דער פאל געווען—און זיי האָבען נישט קיינעם, ווער עס זאל זיך פאר זיי אָננעמען... זיי האָבען די געווענהייט פון אויפפאלענקייט, ווי זיי וואָלטען שטאַלצירט מיט דעם געלד, וואָס זיי האָבען; ווי דאָס געלד וואָלט זייער היים געווען. זיי נעמען אזוי לייכט אָן די זיטען פון יעדען לאַנד. אָבער קינד, צו וואָס דארף מען רעדען דערפון? דו ביסט שוין אַרויס פון זיי און געהערסט שוין אין אַן אַנדער וועלט אַריין.

י ס ט י נ אַ

ווי פאר זיך.

בין איך אויך שוצלייז געווען? האָט מען מיר אויך געקענט בע-ליידיגען, בעשימפען, ווי זיי אלע, און קיינער וואָלט זיך נישט געהאט פאר מיר אָנצונעמען, קיין ברודער וואָלט מיין שאַנד נישט געפאָדערט?—און איך בין אַרומגעגאַנגען שטאַלץ, אין זיידענס גע-פוצט, מיט באַנעס בעוואַכט, דינער האָבען אויף מיין וואונק גע-ווארט אין מיין טאַטענס רייכע שטיבער—און איך האָב געמיינט, אז איך בין אַ גרעפּין—אַ פאַלק, אַן אַרמעע ווארט הינטער מיר זיך אָנצונעמען פאר מיין עולה, ווי פאר יעדער טאַכטער פון דער צי-ווילזירטער וועלט... אַ, איך פוסטע יודישע טאַכטער, געשמיקט מיט ציוויליאַציע—און נאַקעט און אַרים, ווי דאָס אַרימסטע צי-גייער-קינד !!

מ י כ א ל

וואָס רעדסטו, יוסטינאַ? פאר דיר איז דאָ ווער זיך אָנצונעמען, דיין כבוד צו שיצען.

י ס ט י נ אַ

אַ ניין, מיכאַל, איך האָב נישט קיין רעכט צו פערלאַנגען פון דיר שוץ. צו איידעל איז דיין האַנד זיך אָנצונעמען פאר אַזאַ ציגיינער-קינד, ווי איך בין.

מ י כ א ל

וואָס רעדסטו, יוסטינאַ? דו ביסט שוין לאַנג אַרויס פון זייערע רייען.

י ס ט י נ אַ

מיר דאַכט זיך, מיכאַל, אז דיין שוועסטער האָט רעכט, אז איך

האָב נישט קיין רעכט צו פערלאנגען ביי אנדערע שוין, נאָר ביי דעם, וואָס האָט מיך בעשאַנקען מיט זיין חסד פון קליינערהייט אָן. ביי איהם נאָר אליין דארף איך זוכען זיכערהייט.

מיכאל

יוסטינא, ווי זאָל איך דאָס פערשטעהן?

יוסטינא.

איך קום אַרויס פון אַ פאַלק, וועלכעס מען איז חושד, און איך זעה, אַז מיט רעכט האָט מען אויף זיי פערדאַכט. מיין ליעבע צו גאָט דארף זיין ריין, אָהן אייפערזוכט, אַז קיינער זאָל נישט קענען זאָגען, אַז איך האָב אַן אנדער מיין געהאַט.

מיכאל.

אַבער, יוסטינא, וואָס רעדסטו? האָבען דיך מייע ווערטער אַזוי געקרענקט? דו ווייסט, ווי איך וויל נישט רעדען דערפון...

יוסטינא.

אַ, טערקעהרט, מיכאל, איך בין דיר דאנקבאַר דערפאַר. נאָר דאָס האָט מיך איבערגעצייגט, אַז איך קום אַרויס פון אַ פאַלק, וואָס טראַגט אַ גרויסע זינד אויף זיך, און מיין לעבען מוז זיין אַ גרויסע תשובה, אַ גרויס אָפער — אַ לאַנגעס ליכט פאַר זיין בילד... אנדערש וועט מען מיך חושד זיין, און מיט רעכט, מיכאל.

מיכאל.

יוסטינא, וואָס רעדסטו?

יוסטינא

פאלט צו איהם, גראַבט איהר פנים אין זיין האַרץ, וויינענדיג.

איך האָב נישט קיין רעכט אויף קיין גליק, מיכאל... אַ לאַנגע פרויע. זי געהט אַב צו זיך אין צימער. פערצייה מיר, מיכאל. איך מוז יעצט זיין אליין. געהט אַב.

מיכאל

רופט איהר נאָך.

איך געה, אָבער איך קום צוריק, יוסטינא!

דריטער אָקט.

התנועה הרוחנית החדשה
היא תנועה של אהבה ושל
שלום לכל האדם

אין סאלאן ווי אין ערשטען אקט. מ' מיינער זיצט ביים פענסטער און געהט. עס
טונקעלט. עס קומט אריין פון גאס
ה' מיינער.

גוטען אָווענד, מאַמאַ. קושט איהר די הענד. וואָס מאַכט דאָס קינד?
מ' מיינער.

איז ביי זיך אין צימער. זי האָט זיך אַביסעל בערוהיגט.
ה' מיינער.

דאָס קינד לאָזט מיך נישט רוהיג איינזיצען אין באַנק. — האָט זי
גערעדט מיט דיר?
מ' מיינער.

ניין.

ה' מיינער.

האָט זי דיר גאַרנישט געזאָגט וועגען הראַפּיע, וועגען שידוך?
מ' מיינער.

זי פרעגט זיך אויפן ברודער, פאַרוואָס ער איז אַוועק פון דערהיים.
ה' מיינער
דערשראַקען.

און וואָס האָטו איהר געענטפערט?
מ' מיינער
שוויגט.

ה' מיינער.

אום גאַטעס ווילען, דאָס קינד טאָר פון קיין זאך נישט וויסען —
יעצט, אין איהר צושטאַנד
מ' מיינער.

וועסט דאָך נישט בעהאַלטען פאַר איהר דאָס, וואָס אלע ווייסען.

זי ווייס גאַנץ גוט, אַז איהר ברודער איז מיט איהר אין איין שטאָדט און קומט נישט אַהיים, און זי פרעגט מיך, פאַרוואָס.

ה' מ' זנער.

אַבער וואָס האָסטו איהר געענטפערט?

מ' מ' זנער.

איך האָב איהר געזאָגט — איך ווייס נישט, וואָס מיין זוהן האָט צו אונז, פאַרוואָס ער ווייכט אונזער הויז, וואָס ער איז געגאַנגען זוכען. איך ווייס נישט. איך ווייס נישט, וואָס זיי ווילען. זי וויינט.

ה' מ' זנער

בעריהרט.

נו, בערוהיג דיך. זיי וועלען סיי ווי סיי גאַרנישט געפינען. עס איז גאַר נישטאָ דאָ. ער וועט צוריק קומען, צוריק קומען, דיין זוהן. נישט היינט, איז מאָרגען. עס איז גאַר נישטאָ, וואָס צו זוכען.

מ' מ' זנער.

אַבער עס איז דאָך מיר אַ שאַד זיינע יונגע יאָהרען

ה' מ' זנער.

בערוהיג דיך, מאַמא, דאָס פייער וועט זיך אַ מאָל אויסלעשען, — נאָר דאָס קינד בעהאַלט מיר. איך האָב מורא פאַר איהר, איך האָב מורא — יעצט, ביי איהר צושטאַנד — זי זאָל נישט דאָס טון, וואָס איהר ברודער.

מ' מ' זנער

דערשאַקען.

בערנאַרד, וואָס רעדסטו!

ה' מ' זנער.

עס איז אַנשטעקענד, מאַמא. פאַרזיכטיג! אין דערשטיל. איך וואָלט שוין ליעבער געזאָלט, אַז עס זאָל ווערען דער שידוך מיטן הראַביע — איידער דאָס... די קינדער ליעבען זיך. אַראַב די זאַרג פון קאַפּ.

מ' מייזנער.

געוויס, בערנארד, וואָלט עס גלייכער געווען.

ה' מייזנער.

נאָר דאָס געשפרעך פון דער הראַביניע געפעלט מיר נישט. מיר האָבען נישט אויפגעצויגען אַ קינד פאַר זיי. און אונזער קינד האָט זיך מיט אונז נישט וואָס צו שעמען, איך וועל עס איהם זאָגען ביי דער ערשטער געלעגענהייט. איך האָב ליעב קלאָרע סיטואַציען מען רודערט הינטער דער טיר. ווער דאָרט? — עס קומט אַרײַן ר' שמואל. טאַטע — דו? וואָס איז?

ר' שמואל

קוקט זיך ארום אין שטוב, זאָגט מיט אַ געדעמפּטער שטימע.

עפיס ניט גוטס טוט זיך דאָ ביי דיר אין שטוב, מיין זוהן, עפיס וואָס געהט דאָ פאַר, וואָס מיר געפעלט ניט.

ז' מייזנער

ערוואַנדערט.

וואָס איז? וואָס איז געשעהן? האָט דיך ווער בעליידיגט?

שמואל

מיך נישט, נאָר מיר דאַכט זיך, אַז דו געהסט בעליידיגען גאָט. — איז גאָטס כבוד קלענער פון מיינעם? — זאָג מיר, מיין זוהן, קען איך נאָך ביי דיר אין שטוב אַ ברכה מאַכען? איז נאָך גאָט דאָ ביי דיר אין שטוב?

ז' מייזנער.

אַבער וואָס מיינסטו, טאַטע?

שמואל

עהט נענטער צו צו איהם.

דו ווייסט, וואָס איך מײַן. איך האָב מיך אויפגעהאלטען אין דיין הויז, איך האָב פּערטרעָגען אַלע עילות, וואָס דו טוטס קעגען גאָט, ווייל איך האָב געוואָלט ראַטעווען דיין הויז מיט מײַנע תפילות. מיט מײַן תהלים זאָגען. איך האָב מלחמה געהאלטען מיטן שטן — ער געהט גאנץ נאָהנט צו צו איהם. זאָג, האָט ער שוין גובר געווען?

ה' מייזנער

קומט אויפ'ן זין.

אהא, דאָס מיינסט דו? קעגען דעם קען איך גאַרנישט טון. מיר לעבען, טאטע, אין אַ ציוויליזירטען צייט-אַלטער. — אַלע מענשען זענען גלייך, און איינער דאַרף נישט דעם צווייטען צו שטערען. קיינער שטערט דיך נישט דיר דיינע תפילות צו זאָגען, דאַרפסט דו אויך נישט דעם צווייטען צו שטערן צו לעבען, אַזוי ווי ער פערשטעהט און ער קען. דאָס הייסט טאלעראַנץ—מען דאַרף טאַלעראַנט זיין.

ר' שמואל

שאַקלט מיט'ן קאַפּ.

אַז איך זעה, ווי מיין ליכט לעשט זיך אויס, ווי מיין קינד מאַכט אַן ענד פון דעם אַלעם, וואָס איך און מיינע עלטערן האָבען גע-
ראַטעוועט מיט זייער בלוט, — דאַרף איך גאַרנישט זאָגען? אַז איך זעה די גרוב, אין וועלכען איך און אַלץ, וואָס קומט נאָך מיר, פאַלט אַריין, ווי אין אַ שוואַרצען תהום, דאַרף איך גאַרנישט זאָגען? הייסט דאָס טאַלעראַנץ?

ה' מייזנער

דו וועסט דעם צייט-אַלטער נישט אָבשטעלען. דעם גאַנג פון דער ציוויליזאַציע ניט שטערען. מיר זענען ציוויליזירטע מענשען. מיר לעבען אין אַ צייט, וואו אַלץ איז גלייך—אַלע מענשען זענען גלייך דינען צו איין גאָט—טאַלעראַנט דאַרף מען זיין

ר' שמואל

טאַלעראַנט דאַרף מען זיין! איך פערשטעה דיך, מיין זוהן, איך פערשטעה דיך... געהט ארויס.

ה' מייזנער

און בערוהיג דיך, פאַפּא, גלויב מיר, אַז גאָט אַליין האָט דאָס געטאָן —

עס קומט אַריין יאָן און מעלדעט.

דער פּאָן דאַבראַווסקי.

ה' מייזנער
פערואונדערט.

דער פאן מיכאל? מאמא, וואָס קאָן דאָס זיין? צו יאן. בעט
אריין. דערמאנט זיך אן פאָטער, ער רופט נאָך. טאָטע, מיר וועלען נאָך
רעדען דערפון. צו דער מאדאם. דער הראַביע, וואָס האָט ער צו מיר?

מ' מייזנער.

מוזט איהט עמפאנגען. — זאָל איך אַרויסגעהן, אפשר האָט ער מיט
דיר עפּיס צו רעדען?

ה' מייזנער.

בלייב נאָך, מאמא, בלייב נאָך. לאַמיר הערען, וואָס ער וויל.
עס קומט אריין מיכאל, אפיציעל אַנגעטאָן, פערבויגט זיך. די מאדאם שטרעקט איהם
אויס די האַנד. ער קושט דער מאדאם די האַנד

ה' מייזנער.

ווילט איהר צו מיין טאָכטער? ער ווייזט אויף דער טיר. זי איז ביי
זיך אין צימער.

מיכאל

יין, ה' מייזנער, איך בין געקומען צו אייך

ה' מייזנער.

צו מיר, — ביטע, מיט וואָס קאָן איך דינען? ערלויבט, זעצט אייך.
ווייזט אן אַ שטול.

מיכאל.

איך בין געקומען אייך פערצייהונג בעטען פאַר דעם מיספערשטענ-
דעניש, וואָס איז אַרויסגעקומען דורך מיין שוועסטער.

ה' מייזנער.

די פערצייהונג געהער נישט אונז, נאָר דער, וואָס האָט געליטען.

מיכאל.

די עהרע פון אייער טאָכטער איז מיין עהרע, און איהר צער איז

מיין צער, און איך בין געקומען איין פערזיכערן, אז אייער טאָכ-
טער וועט האָבען די סאַטיספאַקציאָן, וואָס איהר קומט.

ה' מייזנער.

איך גלויב אייך — שאַקעלט איהם די האַנד — און איך דאַנק אייך. איך
האַב געוואוסט, אז איך האָב צו טון מיט אַן עהרען-מאַן. פּויוע. האָט
איהר גערעדט מיט מיין טאָכטער?

מיכאל.

יא.

ה' מייזנער.

נו?

מיכאל.

האַט זי אייך גאַרנישט געזאָגט דערפון?

ה' מייזנער.

ניין. יוסטינאַ איז ביי זיך אין צימער און בעהאַלט זיך פאַר מען-
שען.

ט' מייזנער.

מיין טאָכטער ליידט, הראַביע.

טיהאל.

וואָלט איך געצווייפעלט איין מאָמענט אין דער לייעבע פון אייער
טאָכטער צו מיר, נאָך דעם וואָס עס איז פאַרגעשלאָען, — וואָלט
איך נישט געוואָגט דאָ אַהער צו קומען און צו פערשוועכען איהר
הייליג געפיהל מיט מיין ערינערונג. ווען איך בין יעצט אַהער גע-
קומען צו אייך, איז עס דערפאַר, ווייל איך בין איבערגעצייגט, אז
אייער טאָכטער לייעבט מיך, איהר געפיהל האָט זיך צו מיר נישט
געענדערט, אזוי ווי מיינס צו איהר, נאָר אַן אומגליקליך מיספער-
שטענדעניש, וואָס איז אַרויסגעקומען אָהן אונזער ביידענס ווילען.
האַט זיך געלעגט ווי אַשטיין אויף אונזער צוזאַמענדיגען וועג, און
איך בין געקומען צו אייך, אייך בעטען אונז העלפען אָבווישען
דאָס מיספערשטענדעניש, וואָס קען פיהרען צו אונזער ביידענס
אומגליק.

ה' מייזנער.

דעם שטיין אויפ'ן וועג האָב איך נישט געלעגט, נאָר אנדערע, און
אנדערע מוזען איהם אוועקנעמען

מיכאל.

געוויס, געוויס. נאָר דאָ האַנדעלט זיך אום דעם, אַז מיר אלע זאָלען
בייהעלפען, אַז דאָס אומגליקליכע מיספּערשטענדעניש זאָל פּער-
שווינדען.

ה' מייזנער.

איך ווייס נישט דעם בעשלוס, וואָס מיין טאָכטער האָט אָנגענומען,
נאָר יעדענפּאָלס וועל איך וויסען, ווי זי צו בעשרעמען.

מיכאל.

וואָס מיינט איהר דערמיט?

ה' מייזנער.

ערלויבט מיר מיט אייך אָפּען צו רעדען, הראַביע. ווען מיין טאָכ-
טער האָט מיר פּערטרויט איהר האַרץ, מוז איך אייך זאָגען, אַז
זעהר צופּרידען זיין דערפּון בין איך נישט געווען. נישט וואָס איך
האָב עטוואָס קעגען אייך—איך קען אייך און ווייס, אַז איהר זענט
אַ דזשענטעלמען. אויך נישט די פּערשיידענהייט פּון די רעליגיאָנען
איז מיר אין וועג געשטאַנען. איך בין אַ פּרייער מענש און איך
וועל מיין קינד נישט אומגליקליך מאַכען צוליבע רעליגיאָן. נאָר
איך בין אַ האַנדעלסמאַן און האָב לייעב, ווען איך געה מאַכען אַ
געשעפט, קלאָרע סיטואַציאָן. ווען איהר זייט נישט קיין קריסט, בין
איך נישט קיין יוד—היינטיגע צייטען שפּיעלט די רעליגיאָן קיין
ראַלע ניט—נאָר קוים הויבט איהר זיך אָן צו גרויסען מיט אייער
קריסטליכקייט, קוים ווילט איהר ווערען קריסט— בין איך אַ יוד,
האָב איך מיין שטאַלץ.

מיכאל

ווערט רויט, אויפּזערעגט.

ה' מייזנער, ווען איך שטעה דאָ און הער אויס אייערע ווערטער
איז עס דערפאַר, וויל אייער טאָכטער ליידט. פּויע.

עס קומט אַרייַנצולויפּען יוסטינאַ, וועלכע האָט געהערט דאָס געשפּרעך. זי איז זעהר

בלייך. אלע ווערען שטיל. מיכאל הויבט זיך אויף, פערבויגט זיך טיף פאר איהר
און וויל ארויסבעהן.

יוסטיןא

בעהט צו צו איהם און גיט איהם די האנד.

זארוואָס געהסטו אַוועק, מיכאל? האָב איך דיר געשטערט?

מיכאל.

ניין, יוסטינא. איך האָב נישט קיין רעכט אויף דעם גליק מיט דיר
צו רעדען, ביז עס וועט נישט ווערען אָבגעווישט דאָס אומרעכט,
וואָס איז דיר געשעהן. פערבויגט זיך פאר דער מאדאם.

מ' מייזנער.

אָבער פאַן מיכאל, איהר זענט דאָך נישט בעליידיגט?

מיכאל.

געוויס נישט, מאדאם. איך פערשטעה דעם ה' מייזנער גאַנץ גוט,
אפשר האָט ער רעכט, נאָר אַן מייין, אז אייער טאָכטער דענקט
אנדערש, און דאָס איז פאַר מיר גענוג.

ה' מייזנער

מייין טאָכטער דאַרף עס הערען. איך גלויב, אז מייין טאָכטער האָט
אויך די זעלבע מיינונג, וואָס איך —

מיכאל

ריסט איהם איבער די רייד.

איהר וועט מיר פערצייהען, אייער טאָכטער דאַרף נישט וויסען פון
דעם געשפרעך, וואָס מיר האָבען געהאַט. זי איז ווייט פון דעם
אלעם. יעדענפאלס וועט איהר ערלויבען, אז איך זאָל מיך דער-
ווייטערן ביי דעם געשפרעך, וואָס איהר ווילט האָבען מיט אייער
טאָכטער. ער פערבויגט זיך פאַר ה' און מ' מייזנער און בעהט ארויס.

יוסטיןא

בלייך.

וואָס איז געשעהן?

ה' מייזנער.

מייין ליעב קינד!.. קושט זי אויפ'ן שטערן. זען דיר, מייין ליעב קינד

איך וויל עפּיס מיט דיר רעדען, איך האָב מיט דיר זעהר ערנסטעס
צו רעדען.

מ' מייזנער .

פּאַרויכטיג זיי, פּאַפּאַ, פּאַרויכטיג מיטן קינד.

ה' מייזנער.

פּערלאַזן דיך אויף מיר—איך בין אַ פּאַטער. ער נעמט ארום יוסטינאַן
טאַכטער, דו ביסט יעצט אונזער איינציג קינד. אונזער גאַנצע האָ-
פּענונג ליגט אויף דיר. דו ביסט אונזער פּרייד, אונזער איינציגע
פּרייד אויף אונזערע אַלטע טעג...

מ' מייזנער

הויבט אָן צו וויינען.

יוסטינאַ

דערשראַקען .

אַבער וואָס איז געשעהן?

ה' מייזנער .

גאַרנישט, מיין קינד. איך וויל אַנריהרען זעהר אַ דעליקאַטע זאַך,
מיין טאַכטער. נאָר זאָג מיר—האַסטו נאָך ליעב דעם ראַביע?.. איך
האָב זיך נישט געוואָלט אַריינמישען אין זיין גליק. איך האָב נישט
געקוקט אויף קיין רעליגיאָן, איך האָב נישט געקוקט אויף קיין
סאַציאַלע אונטערשיידען, ווי עס האָט נישט מיין האַרץ געוועהטאַגט.
איך האָב נישט געוואָלט צעשטערען דיין גליק, דאָס גליק פון מיין
איינציג קליין קינד... ער בויגט צו זיין געויכט צו איהר און וויינט. אַבער
זאָג מיר, קינד, האָט זיך ביי דיר גאַרנישט אומגעביטען? האָסטו
נאָך צו איהם דאָס זעלבע געפיהל, וואָס פּריהער?

יוסטינאַ

שווייגט.

ה' מייזנער .

זאָג, מיין קינד, זאָג פאַר מיר מעגסטו עס פּערטרויען. עס איז זיך
נישטאַ וואָס צו שעמען, די ליעבע איז שטאַרקער פון אַלע גע-
פיהלען. ליעבסטו איהם, וועל איך אַהין געהן צו איהם. איך וועל
איהם בעטען, אַז ער זאָל מיר מוחל זיין... זאָג מיר, טאַכטער.

יוסטיןא.

צווישען מיר און מיכאלין איז נאך גארנישט בעשטימט. זי פערשטעלט זיך דאס געויכט. עפיס וואָס איז געשעהן צווישען אונז.

ה' מייזנער

קישט זי אויפ'ן קאפ.

אַז דו זאָגסט אזוי, בין איך שטאַלץ אויף דיר, מיין קינד. מיר זענען יודען, נאָר מיר האָבען אונזער עהרע... מיר זענען טאַקע פרייע מענשען, נאָר קוים בעליידיגט מען דיך אלס יוד — האָבען מיר אונזער פערזענליכען שטאַלץ.

יוסטיןא.

ניין, פאַפּאָ, האָסט נישט קיין רעכט אזוי צו זאָגען. עס האָט מיך קיינער נישט בעליידיגט, און איך געה נישט איבער צום קריסטענ-טום איבער שטאַלץ, נאָר אויס הכנעה געה איך איבער צו דער קירך, ווייל איך האָב געפונען אין איהר די ריכטיגע אמונה און איך וויל זוכען ביי איהר טרייסט און גלויבען

ה' מייזנער

קוקט זי אן פערוואונדערט.

יואָס זאָגט זי?

מ' מייזנער.

קלערסטו נאָר, מיין קינד, פון דעם שידוך מיט'ן הראַביע?

ה' מייזנער

שרייט אויס.

דו מאַכסט דאָך מיך משוגע! זאָג דאָך אונז איין מאָל פאַר אלע מאָל דיין מיין.

יוסטיןא.

ווי קומט דער שידוך אין צוזאַמענהאַנג מיט מיין גלויבען, מיט מיינע איבערצייגונגען? ■

ה' מייזנער.

דו מיינסט דאָך נישט, מיין טאַכטער... קוקט זי אן ערשטוינט

יִוֹסֵט יִנְא.

טאקע איבער מיינע איבערצייגונגען, פאפא, מוז איך מיך אָבזאָגען
פון מײן ערדישער ליעבע, כדי די ליעבע צו מײן גאָט, צו דער
קירך, וועלכע איך האָב זיך אויסדערוועהלט, זאָל אַרויסקומען רײן
אַהן אײן פלעקעל פון אײגענליעבע און אײגענוץ.

ה' מײזנער.

וואָס רעדט זי? צו דער פרוי. מאַמא, וואָס זאָגט זי? איך פערשטעה
זי נישט, איך פערשטעה זי נישט.

מ' מײזנער.

טאָכטער, וואָס טוט זיך מיט דיר? עס קען דאָך נישט זײן דײן
ערנסט!

יִוֹסֵט יִנְא.

אַבער, מאַמא, איהר האָט דאָך נישט געקענט גלױבען, אַז איך
נעם אָן אַן אַנדער גלױבען צוליבע געשעפט. גאָט, וואָס האָט איהר
געדענקט פון מיר!

ה' מײזנער.

טאָכטער, דו ביסט דאָך נישט משוגע, דו וועסט דאָך זיך נישט
שמדען צוליבע איבערצייגונגען. איך קאָן דאָך נישט גלױבען, אַז
דו ביסט איבערגעצײגט, אַז יענע רעליגיע איז בעסער. מיר וועסטו
דאָך נישט אײנרעדען. מיר זענען דאָך פרייע מענשען, דו האָסט
דאָך בעקומען אַ גוטע ערצײהונג. וואָס רעדסטו?

יִוֹסֵט יִנְא.

אַבער, פאפא, איך ווייס דאָך פון אײער רעליגיע גאָרנישט, איך
ווייס דאָך נישט, ווער אײער פאָלק איז און ווער מײן זידע איז.
איך קען נאָר יענע רעליגיע, וועלכע איך האָב געלערנט בײ דער
אַם קלײנערהײד, און דערנאָך בײ דער פאַני דאָבראַווסקאַ, און
ווייס, אַז זי איז די אײנציגע, וועלכע גיט דעם מענשען דאָס רח-
היגע געוויסען, אַז ער געהער נישט זיך, נאָר צום גאַנצען פּלל.
דאָס איז דאָך מײן געוויסען, וואָס איך האָב מיר געפונען. איהר
קאָנט דאָך נישט גלױבען, אַז איך האָב געהאַנדעלט מיט מײן
געוויסען.

מ' מ' יונער.

ווער זאגט דאָס מיט געוויסען? מיר האָבען געמיינט, אז דו טוסט עס פאַר לייעבע. דער לייעבע איז מען אַ סך מוחל, די לייעבע שטעהט העכער פון דער רעליגיאָן. זי פערבינדט די מענשען פון אלע נאָ- ציאָנען און אלע רעליגיאָנען. — אָבער קוים, טאַכטער, ווערט נישט פון דער פאַרטיי, — צו וואָס טויג דיר דאָס מיט אַ וועלט אַיינצו- רייסען, דיינע פאַטער און מוטער שמערצען אָנצוטון און דעם אל- טען גראַספאַטער אזוי צו קרענקען? עס געהט דאָך איהם אין לייעבען. און דיינ פאַטער וועט אויך דערפון זעהר פיעל ליידען — יודען וועלען זעהר קעגען איהם זיין. צו וואָס טויג דיר דאָס, טאַכטער?

יוסט יוא.

אָבער, מאַמאָ, דאָס איז דאָך דאָס איינציגע שטיקעל ליכט, וואָס איך זעה אין מיין פערנעפעלטען לייעבען... וואָס האָב איך געהאַט אין אייער הויז? וואָס האָט איהר מיר געגעבען, מיין לייעבען אַ טעם צו געבען, מיין לייעבען אַ געדאַנק, אַן אידעע צו געבען? וואָס האָב איך געפונען ביי אייך אין ירושה, אז איך זאָל עס ווייטער ציהען? וואָס איז מיין לייעבען אָהן דעם ריכטיגען גלויבען. אז גאָט האָט בעשאַפען דעם מענשען גוטס צו טון, און מיט דעם פערבינדט ער זיך מיט איהם אין זיין לייעבע? אַ, דאָס וואָס איך האָב מיר געפון- גען, דאָס איז דאָך דער זין פון מיין לייעבען, דאָס איז דאָך די מציאה, וואָס איך האָב מיר געפונען און וועל עס נישט פון דער האַנד אַרויסלאָזען!..

ה' מ' יונער.

וואָס פאַר אַ שפראַך רעדט זי? ביי וועמען האָט זי דאָס געלערנט? וואָס קריסטעלט זי אזוי? די בעסטע לעהרער האָב איך פאַר איהר געהאַלטען, זי קען שפראַכען, וויסענשאַפטען. ער ווענדט זיך צו איהר. דו ביסט ערצויגען אין פרייען, מענשליכען גייסט. ווער האָט דאָס דיך די רעאַקציאָנערע געדאַנקען געלערנט? דאָס האָבען זיי, די נויים, איהר אזוי דעם קאַפּ פערדרעהט, איינגערעדט איהר — און זי, נאַר, נעמט עס אָן אויף דער ערנסט... נאַר דו, קינד דו, דאָס זענען אַלץ געווען שענע ווערטער... ווען אויס דעם שידוך וואָלט

געוואָרען — ליעבע צו דער וועלט ... אָפּפּערונג — גאַנץ שען.
אָבער היינט, קינד — דאָס זענען פּראָזען, שענע דעקלאַמאַציעס.
אלע זאָגען דאָס — און זי נעמט דאָס ערנסט!

י ר ס ט י נ א

שרייט אויס.

פאַפּא, וואָס רעדסטו, וואָס רעדסטו? ווי קענטו דאָס? דו!! דו!!
זי שפּרינגט אויף, פאלט אָבער צוריק אין איהר שטול און ברעכט אויס אין
גרויס געוויין. פרויע, גרויסע בעוועגונג.

ה' מייזנער

שרייט אויס.

וואָס טוט זיך דאָ? אויף וואָס פאַר אַ וועלט לעב איך? איינער אין
אָוועק צו אַלדי שוואַרצע יאָהר — איך ווייס נישט וואוהין, — און
זי — משוגע געוואָרען, משוגע... וואָס טוט זי? וואָס רעדט זי? וואָס
וויל זי? וואָס האָט מען איהר דעם קאָפּ פּערדרעהט? ווענדט זיך צו
דער פרוי. מאַמא, איך וועל משוגע ווערען!! וואו איז דער פּאָטער?
זאָל ער אריינקומען, זאָל ער זעהן מיין אומגליק. ער רופט. פּאָטער!
פּאָטער!! ער קלינגט צו יאָנען. רוף דאָ אַהער דעם אלטען הער!!
וואָס וויל זי טון? — שמד'ן זיך, צוליעב וואָס? — פרעג איך. ער
לויפט צו צו דער טאַכטער. וועסט אפּשר אין אַ קלויסטער געהן, צוויי-
שען די מנישקעס זיך זעצען? — דו, וואָס דו האָסט געענדיגט
דעם פענסיאָן?

י ר ס ט י נ א

איך ווייס נאָך נישט, וואָס איך וועל טון.

י אן

קומט אריין.

דער אלטער הער האָט זיך איינגעפאַקט די זאַכען און געהט אָוועק
פון דאַנען.

ה' מייזנער

דערשאַקען.

וואָס איז? וואָס איז געשעהן? וואָס איז? ער עפענט אויף די טיר און
לויפט ארויס רופענדיג. טאַטע, טאַטע, וואָס איז? וואו ביסטו? — ער

קומט אריין מיט ר' שמואל — ער איז שוין אָנגעטאָן צום אַוועקגעהן. האַלט אַ פּעקעל אין האַנד מיט אַ שטעקעל. טאַטע, זעה, מיין אומגליק, זעה מיין שאַנד! מיין קינד געהט זיך שמד'ן, פאַר גאַרנישט אין דער וועלט שמד'ן — רעד דו מיט איהר — דערקלער איהר, ביסט דאָך עלטער פאַר מיר.

ר' שמואל.

איך האָב שוין גאַרנישט דאָ וואָס אין דער שטוב צו טון, דער שטן האָט גובר געווען. — האָסט געמיינט, אַז דו וועסט מיט דיין חכמה אָהן גאָט אויסקומען. מיט חכמה אָהן גאָט וועסטו אין די הערצער פון דינע קינדער גאַרנישט אַיינפלאַנצען. איר האָב נישט וואָס מעהר דאָ צו טון, וויל אַרויס.

ה' מייזנער.

וועלכער בעמערקט ערשט יעצט, אַז דער פאַטער איז אין ראַק מיט'ן שטעקען. טאַטע, וואו אַהין געהסט דו? אַוועק פון מיר? וואו וועסט דו ריך אויפהאַלטען?

ר' שמואל.

איך וועל אין אַלטען בית-המדרש געהן, און מושב זקנים זיך זעצען, יודען בעטען, יודען וועלען רחמנות האָבען אויך אַן אַלטען מאַן. איך וויל נישט זיין אין אַ שטוב, וואו מען בעליידיגט דעם יודי-שען גאָט!

ה' מייזנער.

וואָס אַנטלויפען זיי אַזוי פון מיר? וואָס אַנטלויפען זיי?.. ער לויפט צו ום פּאָט פאַטער, איך בין יעצט אַליין, מיין קינד געהט אַוועק פון מיר — העלף מיר, טאַטע, רעד דו מיט איהר.

ר' שמואל.

איך ווייס נישט, אויב זי וועט מיך הערען, אויב זי איז שוין נישט אין שטוב'ס האַנד.

יוסטינא.

וועלכע האָט די נאַנצע צייט, ווען דער זיידע האָט גערעדט, ווי בעהאַלטען זיך פאַר איהם, מורא געהאַט צו קוקען אויף איהם, שפּרינגט אויף, לויפט צו צום זיידען.

און דו געהסט אויך אוועק פון דאנען! דו אויף דיינע אלטע יאָהרען
פערלאָזט אויך דאָס הויז!

ר' שמואל

קוט זי אן.

וויסט דו, מיין טאָכטער, וואָס דו געהסט טון?—אויך בין געזעסען
אויבען אין מיין שטיבעל און געוואכט איבער דיר טאָג און נאָכט.
איך האָב תהלים געזאָגט, מייע תפלות געבעטען. איך האָב געוואוסט,
אַז דאָ, ביי דיר, איז מיין גרוב, אין וועלכער איך פאל אַריין.
פויע. קרעכט. דורך דורי-דורות האָבען דיינע אבות-אבות זייער
יודישקייט געטראָגען, און דו געהסט און נעמסט און וואַרפט עס
אַראָב פון דיר, ווי אַ משא פון די פלייצעס. האָסטו אַרעכט צו
דעם?.. זעהסטו נישט די יודען מיט די ווייטע בערד פון די הונג-
דערטער דורות—דיינע אָבות—שטעהען אויף פון קבר און שרייען
צו דיר: „וואָס טוטסטו מיט דער קרוין, וואָס מיר האָבען דיר איבער-
געגעבען בירושה?..“ אַז אַ יוד שמד'ט זיך, געהט ער נישט בלויז
אַליין אוועק פון יודישען דת, נאָר מאַכט צו נישט די גאַנצע אַרבייט
פון אַלע יודישע דורות ביז צו משה רבינו! האָסטו אַרעכט אַן ענר
צו מאַכען פון דעם אַלעם, וואָס אַלע דיינע אָבות ביז צו מיר האָ-
בען דערויף זייער לעבען אוועקגעגעבען?..

ה' מייזנער,

וועלכער האָט זיך אַיינגעהערט צום פּאָטערס רייד מיט טרערען אין די אויגען.
טאטע, גאַלדענע ווערטער!

יוסטינאַ.

זיידע, זאָג דו מיר, דו, וואָס דו האָסט נאָך געקענט די אַלטע
דורות, וועגען וועלכע דו רעדסט; דו, וואָס דו ביסט נאָך אַליין פון
די אַלטע דורות, זאָג מיר, ווער זענען מיר דאָס אַזעלכע? פון
וואַנען קומען מיר? מיין פּאָטער האָט מיר דאָס נישט דערזעהלט.

ר' שמואל.

דו פרעגסט מיך, ווער מיר זענען דאָס אַזעלכע?—אַט—ער נעמט אַרויס
אַ חומש פון זיין פעקל—דאָ שטעהט געשריבען, ווער מיר זענען דאָס
אַזעלכע, ער מיטט אויף פון אַנהייב. נאָ ליען: בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים
אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ—צום ערשט האָט גאָט בעשאַפּען הימעל

און ערד. פון דאנען הויבט זיך אָן אונזער געשיכטע. פאר אונז איז קיינער נישט געווען, דער „בראשית“ הויבט זיך אָן מיט אונז, מיר זענען געווען ביים אָנהויב, מיר וועלען זיין ביים ענד. פיעל פעלקער האָבען מיר אין אונזער לעבען געזעהן אונטערגעהן; און ווען גאָט האָט אונז ערהאַלטען ביזן היינטיגען טאָג, איז עס דער-פאר, כדי מיר זאָלען איבערבלייבען ביזן לעצטען טאָג, ווען זיין משיח וועט קומען. דאָ אין דעם ספר שטעהט געשריבען, ווער מיר זענען דאָס. דאָס איז אונזער יחוס-בריעף.

ה' מייזנער

מיט טרערען.

מאמא, הער, הער! צום פאטער. רעד, טאטע, — גאָלדענע ווערטער!..

יוסטינא.

פארוואָס האָט איהר מיר נישט געזאָגט דערפון? פארוואָס האָט איהר מיך אויפגעצויגען ווי אַ ציגיינער-קינד, ווי אַ קינד פון ווילדע פעלקער? איך שטעה ווי אַ פּרעמדע, און איך פּערשטעה נישט דעם זיידענס רייד. איך הער נאָר, אַז ער טראָגט ביי זיך אַ פּערמעגענס, אויף וועלכען ער איז שטאַלץ און איך האָב עס שוין נישט. צום פאטער. פארוואָס האָט איהר מיר דאָס נישט איבערגעגעבען? איך שטעה אַ נאַקעטע אין דער וועלט, נאָר בעהאַנגען מיט אַייערע גאָלדענע טובעלן. וואָס האָט איהר מיר געגעבען אייגענס, וואָס איהר האָט בירושה געקראָגען, נישט געקויפטע?

ה' מייזנער

איך פּערשטעה זי נישט, מאמא—וואָס וויל זי? איך האָב זי אויפגע-צויגען ווי אַ היינטוועלט־גער מענש דאַרף ערציהען — באַנעס האָב איך פאר דיר געהאַלטען, פראַנצויזיש האָב איך דיך געלערנט, דו קענסט דיך ווייזען אין דער וועלט. וואָס וויל זי האָבען, מאמא?

יוסטינא

נעהט צו צום זיידען.

דאָ אין דעם הויז האָט מען אַלץ געקויפט פאר געלד, וואָס מען האָט געוואָלט — אַייער פיינמענשליכקייט, און דעם שמייכעל פון אַייערע דינסטען, אָבער גאַרנישט, גאַרנישט — האָט איהר געהאַט צו געבען אייגענס. דערפאר איז מיר אַזוי געפּעלען ביי זיי.

ביי זיי דאָרט, אין יענעם הויז, האָב איך געזעהן ווי איין דור גיט איבער דעם צווייטען די ירושה, וואָס פינדט יעדען פרט צו צום פּלל. ביי אייך שטעהט מען אליין, יעדער איינער בעזונדער, קיינער נישט איז הינטער מיר, קיינער איז פאַר מיר. אין אַ גרויסער איינ-זאַמקייט בין איך, אָהן יסוד, אָהן צו וועמען צו געהערען. גאַרנישט איז מיין. וואָס איך וויל, קויף איך מיר פאַר געלד. מיין פּאַטער האָט אַ סך געלד, שטעה איך מיט מיין פּאַטערס בייטעל אין גרויסען מאַרק... זי פּאַלט צו צום זיידען און וויינט. זיידע, איך פּערשטעה דיך! — דו ביסט רייך, איך בין אַזוי איינזאַם, אַזוי אַליין...

ר' שמואל

נעמט זי ארום — בערהיינט זי.

קינד, וואָס רעדסטו? ווי הייסט — דו שטעהסט אליין? וועלכער יוד רעדט אַזוי? און וואו איז דער רבוננו של עולם? — חלילה! הינטער דיר שטעהען דורות, דורות גרויסע יודען, וואָס זענען אויפגעשטאַ-גען ביים יודישען פּאָלק; הינטער דיר שטעהט אַ גרויסער יודישער גאַט, וועלכער האָט געפיהרט דאָס יודישע פּאָלק דורך דעם גאַנצען וועג פון גלות און דערהאַלטען זיי ביזן היינטיגען טאַג. וואָס ביסטו? — אַ קליין שעפעלע, נאָר אין דער סטאַדע, וואָס איהר שומר איז דער רבוננו של עולם — איין קליין רינגעל פון גרויסען יודישען פּאָלק, וואָס ציהט זיך פון אָנהויב וועלט און איז נאָר דאָ צוליעב דעם, פּדי צו דערהאַלטען ווערען ביז צום לעצטען טאַג... ווי הייסט — דו ביסט אליין? וועלכער יוד זאָגט עס? — הינטער דיר דער גרויסער יודישער גאַט, און פאַר דיר — דער לעצטער טאַג, דער גרויסער יודישער משיח!

יוסטינאַ.

זיידע, איז משיח דען שוין נישט געקומען?

ר' שמואל

לאזט זי אָב.

וואָס האָט זי געזאָגט?

יוסטינאַ.

איך קען נישט די גרויע דורות, וואָס שטעהען הינטער אייך — אין שרעק מיר נאָר פאַר זיי.

ר' שמואל.

געהער זי נאך אין אונזערע רייען אריין? צום ווהן. איז זי
נאך אידיש קינד? אלע קוקען מיט ערווארטונג אויף יוסטינא'ן.

יוסטינא.

זיידע, איז משיח דען שוין נישט געקומען?

ה' מיי זנער. }
מ' מיי זנער. } טאכטער, וואָס רעדסט דו?

ר' שמואל.

דער שטן איז דאָ ביי דיר אין שטוב, דאָס האָט דיך גאָט געשטראָפֿט,
מיין ווהן! ער נעמט זיך צוזאמען די זאכען — און פארן אוועקגעהן געהט
ער צו צו יוסטינען. איך פערשטעה. דיין משיח איז שוין געקומען.
משיח איז שוין געקומען, און די וועלט איז נאָך נישט אויסגעלייזט.
משיח איז געקומען, און אויף דער וועלט זענען נאָך דאָ צרות און
מלחמות, צער און נויט! איך פערשטעה. אַנטלויפט! גאָט מיט זיין
תורה צו שאַנד און צו שפּאַט, יודען הפקר, עס איז נישט יעצט גוט
א יוד צו זיין. אָבער עס איז אַ גרויסע זאך צו געהערען יעצט
צום יודישען פּאָלק. נישט יעדער איז זוכה דערצו! אָבער מיין נישט,
אַז יודען זענען הפקר. יעדע צרה ווערט געצעהלט!.. אַנטלויפט,
אַנטלויפט! — אָבער האָר, מיין קינד, וואָס איך וועל דיר פער-
צעהלען, איידער איך געה אוועק. איך ווייס, דו האָסט פיעל חכמות
געלערנט, פיעל ביכער געלייענט, אָבער האָר דיך אויך צו מיין
מעשה אַיין. ווען יודען זענען אויף דער וועלט געקומען, אזוי האָט
זיי גאָט אַ פּאָהן איבערגעבען. און גאָט האָט געזאָגט צום ערשטען
יודען: „אברהם, אברהם, איך גיב דיר איבער אַ פּאָהן. דו זאָלסט
זי דייןע קינדער איבערגעבען, איין דור דעם צווייטען, ביז איך
וועל מיין ערלייזער שיקען. פיעל וועלען זיי האָבען אויסצושטעהן
צוליעב דער פּאָהן, נאָר דערטראָגען וועלען זיי זי דאָך.“ אזוי
טראָגען מיר די פּאָהן אין דער וועלט פון איין דור צום צווייטען.
פיעל שטעהען מיר אויס צוליעב איהר. פיעל וועלען מיר נאָך אויסצושטעהן
צוליעב איהר, אַ סך וועלען אַנטלויפען, דערשרעקען זיך, מורא קריגען
דערזעהענדיג דעם בלוטיגען וועג. נאָר די וואָס וועלען בלייבען ביי
איהר און דערהאַלטען זי, ביז גאָט ווילען וועט געשעהן, ביז משיח
וועט קומען — די וועלען זיין די גבורים. אַנטלויפט, אַנטלויפט — מען

האָט אונז פּינד, יודישקייט פּערלאַנגט העלדען, גרויסע העלדען — איהר זענט צו קליין, צו שוואַך. אָבער עס וועט קומען די צייט, ווען די יודען וועלען עס דערטראָגען דורך דעם פּייער, ווי זיי האָבען עס דערטראָגען דורך אַנדערע אומגליקען. דענסטמאַל וועלען מיר, מיר די אַלטע יודען, די מיאוסע יודען, די העלדען זיין!.

ר' שמואל געהט אָב מיט שטאַלצע טריט.

יוסט ינא

לויפט איהם נאָך, האַלט איהם איין.

אַ זיידע, ווען איך הער דיך אַזוי רעדען, דערזעה איך דאָס ליכט, וואָס לייכט דיר אין דיין בלוטיגען וועג! און נישט אַנטלויפען וויל איך פון דיר, ווייל עס איז מיר בעקוועם. גליקליך וואָלט איך געווען, ווען איך וואָלט אויך געהאַט, פאַרוואָס מיין לעבען אַוועק-צוגעבען. איהר האָט גאַרנישט געשאַפען, אַז איך זאָל בלייבען. אייער תורה איז פאַר אַיך, פאַר אַלטע יודען—און דאָס ליכט בע-לייכט אַייער אַלטען וועג.—וואו האָט איהר אַ תורה פאַר אונז, פאַר די יונגע?—נאָר איך וויל געהן מיט דיר, זיידע. לערן מיך אויך געהן אויף דיין וועג, אפשר וועט דיין ליכט אויך מיר לייכטען, איך בין איינזאַם און שטעה אַליין און האָב נישט, צו קיינעם צו געהערען. מיינע עלטערן האָבען מיר גאַרנישט געגעבען, און דו פיסט שען, און דו פיסט רייך. זי פאַלט אויפן שטול און וויינט.

ה' מייזנער.

טאַטע, דו האָסט מיר געראַטעוועט מיין קינד

ר' שמואל

שטרענג.

האָט זי נאָך נישט צעבראַכען די קייט?—איז זי נאָך אַ יודיש קינד?

יוסט ינא.

ניין, זיידע, איך האָב נאָך נישט צעבראַכען די קייט. די געטער זענען פּערטריבען געוואָרען פון דעם הויז און האָבען זיך אויפ-געהאַלטען אָדער אין דער קיך ביי דער אַם, אָדער אויבען ביי דיר אין בוידעם-שטיבעל. די קיך איז געהנטער געווען און צוגע-לאָזענער. און איך האָב געמיינט,—אַז זי אַליין איז נאָר שען. ניין, מיין זיידע איז אַזוי שען, ווי זיי. איך וועל געהן מיט דיר, אפשר

וועט מיר דיין אלט ליכט אויך לייכטען, אפשר וועל איך אויך
געפינען די אמונה, וואָס דו.

ר' שמואל.

געוויס וועסטו דערזעהן, טאָכטער, דאָס ליכט, געוויס וועט עס דיר
בעלייכטען אויך דיין פינסטערן וועג. דער יודישער גאָט, דער עמוד
האט געהט פאַר אונז, קום נאָר דו מיט. ער נעמט זי ארום. דו ביסט
אַ יודישע טאָכטער.

יוסט ינא.

איך האָב נאָר געזעהן דעם צער, די ליידען, וואָס איהר שטעהט
אויס צוליעב אייער יודישקייט—איך האָב נישט פערשטאַנען דעם
טעם פון די ליידען. איך זעה יעצט די אמונה הינטער דעם צער.
איך זעה אין דייןע אויגען דאָס גליק, וואָס שטראַלט אַרויס, וואָס
גאָט האָט דיר אויסגעקליבען, אַז דו זאָלסט טראַגען זיין צער. און
איך בין דיר מקנא, וואָס דו האָסט דעם צער. אַזוי גליקליך וואָלט
איך געווען, ווען איך וואָלט געווען געהאַט, צוליעב וואָס צו ליידען!

ר' שמואל.

דו וועסט טראַגען דעם צער אינאיינעם מיט אונז, מיין קינד. דו
ביסט אַ יודישע טאָכטער. ער הויבט אויף די הענט צום הימעל. איך דאַנק
דיר, רבוננו של עולם, וואָס דו האָסט מיר געהאַלפּען מיין קינד צו
ראַטעווען. ער דריקט צו יוסטינען צו זיין האַרץ. אַרײַם שעפעלע מיינס!
דו ביסט נעביך געשטאַנען איינע אליין אין דער וועלט, נאָר בע-
האַנגען מיט די נאַרישע חכמות, וואָס מען האָט דיר אין די שקאַלעס
געלערנט, און דו האָסט געזוכט מיט די אויגען אַרעטונג, און דו
האָסט נישט געוואוסט, אַז הינטער דיר שטעהט דער גרויסער יודי-
שער זקן, אַז פאַר דיר געהט דער עמוד-אש — די גרויסע יודישע
תורה, וואָס האָט אַזוי פיעל דורות יודען בעלויכטען זייער וועג...
ער נעמט זי אין זיינע אַרעמס. זיי פּרעהליך, מיין קינד, וואָס דער רבוננו
של עולם האָט דיר געהאַלפּען אַ יודיש קינד צו בלייבען און דעם
יודישען צער צו טראַגען. ער קישט זי איפּ'ן קאַפּ.

יוסט ינא.

איך ווייס נאָך נישט, זיידע, אויב אייער ליכט וועט מיין וועג אויך
בעלויכטען.

ר' שמואל.

דער רבוננו של עולם וועט דיר העלפען, מיין קינד, און דו וועסט
פיהלען די אמונה אין דיין הארץ — אז דו ווילסט נאָר, מיין קינד...

יוסטיןא.

אַ זיידע, איך וויל עס געפינען. אָבער ווער וויסט?..

ר' שמואל.

אַ יאָ טאָכטער — וועסט זי געפינען! ער קושט זי אויפ'ן קאפּ. ביסט
אַ יודישע טאָכטער, אַ יודיש קינד. ער אויבט אויף די הענד צום הימעל.
איך דאָנק דיר, רבוננו של עולם!

ה' מיין זון ער

פאלט דעם פאָטער אויפ'ן האַלד.

טאטע, איך דאָנק דיר, וואָס דו האָסט מיר מיין טאָכטער צוריק-
געגעבען. דאָס, וואָס איך האָב גישט געקענט פועל'ן מיט מיין לאַ-
ניק, האָסטו געפועל'ט מיט דייןע רייד.

ר' שמואל.

דאָס איז דער כּח פון דער אמונה, מיין זון — פון דער אמונה..

פּאָר האַנג.

פ.רטער אַקט.

אין יוסטינא'ס צימער. יוסטינא זיצט אליין פערטראכט — הערט זיך איין צום זיידענס קול.

פון דער צווייטער שטוב הערט זיך דעם זיידענס תהלים זאגען: אשרי האיט...

עס קומט אריין מיט לייכטע טריט

ה' מייזנער.

ער האלט א בריעף אין האנד.

טאָכטער, דו ביסט אליין?

יוסטנא.

וואָס איז, פאָפּא?

ה' מייזנער

הערט זיך איין א מינוט צום תהלים זאגען.

דער זיידע וואכט איבער דיר מיט זיין תהלים זאגען, דער תהלים

היט דיך אָפּ, מיין קינד. פיווע.

יוסטנא.

וואָס האָסטו מיר צו זאָגען, פאָפּא

ה' מייזנער.

איך האָב דיר צו פערטרויען אן ערנסטע זאך: די הראביניע קומט

היינט צו אונז.

יוסטנא

דערטראַקען.

פון וואָגען ווייסטו?

ה' מייזנער

ווייזט איהר דעם בריעף.

מיכאל שרייבט מיר, ער קומט מיט דער מוטער צו אונז אויף טיי

טאָכטער, פערשטעהסטו, וואָס דער ווייזט בעדייט?

יוסטנא.

איך ווייס אלץ.

ה' מייזנער.

נו, ווי האָסטו דעצידירט?

יוסט ינאָ

שוויגט.

ה' מייזנער.

קינד, יעצט מוזטו דרך דעצעדירען, און איך בין געקומען דיר דאָס זאָגען. ער קוקט זיך ארום, אויב קיינער הערט נישט. דאָ האָט זיך קיינער נישט אַריינצומישען. קוק דיר טיף אין דיין האַרץ אַריין און טו אַזוי, ווי דאָס האַרץ הייסט דיר, מיין קינד.

יוסט ינאָ.

פאָטער...

ה' מייזנער

געהירט.

קינד, איך וויל דיר נישט צורעדען, איך וויל דיר נישט אַברעדען. איך זאָג דיר נאָך אַמאָל: קוק אויף קיינעם נישט, טו, וואָס דיין האַרץ הייסט דיר. עס איז צו ערנסט, אַז ווער עס איז זאָל זיך דאָ אַריינמישען. און פיהלט דיין האַרץ צו איהם דאָס, וואָס עס האָט געפיהלט, קוק אויף קיין זאך נישט.

יוסט ינאָ.

דאָס זאָגסט דו, טאטע?

ה' מייזנער

איך וועל מיין קינד נישט אומגליקליך מאַכען צוליעב רעליגיע. אַלץ וועל איך טון פאַר דיר, מיין קינד, אַלץ. געה טיף אין דיין האַרץ אַריין און הער, וואָס דיין האַרץ הייסט דיר. איך ווייס, עז איז דיר שווער, מיין קינד, און איך וויל דיר לאָזען איצונד אַליין. ער קושט זי אויפ'ן קאפּ. ווי עס זאָל נישט זיין דיין פאָטערס האַרץ, איז עס שטענדיג מיט דיר. ער געהט אַרויס.

יוסט ינאָ

בלייבט אַליין, פאַלט אויפ'ן שטול און וויינט.

אַ דו, מיין מיכאַל, צווישען אונז שטעהען צוויי וועלטען, איך שטרעק

אויס די האַנד צו דיר—דו צו מיר, און שאַטענס פון פּערגאַנגענע דורות פּערנעפלען אונז דעם וועג, און מיר קאַנען זיך נישט גע- פינען... פאַרוואָס האַסטו פּערלאַנגט נדן?—זי ווערט אמרוהיג—קוקט אויפֿן זיינער,—אויף דער טיר. פּויע. די טיר עפענט זיך אין דער שטיל, און עס ווייזט זיך לעאַן. יוסטינאַ שפּרינגט אויף.

לעאַן.

נאָך וואָס האַסטו געשיקט נאָך מיר?

יוסטינאַ

בעהט איהם אקעגען.

דאָס ביסטו דו, מיין ברודער? זי קוקט איהם אָן. עס איז מיר, ווי איך וואָלט דיך צום ערשטען מאָל געזעהן.

לעאַן.

נאָך וואָס האַסטו געשיקט נאָך מיר?

יוסטינאַ.

אַ, איך דאַרף דיך זעהר נויטיג האַבען, מיין ברודער. מען האָט מיך נישט געלאָזט רעדען מיט דיר—היינט האָב איך מיט קיין אַנדערן נישט צו רעדען, נאָר מיט דיר. האָב קיין מוראָ נישט, דער פּאַפּאָ וועט נישט אַריינקומען. מיר זענען גאַנץ אליין. איך בין גע- גאַנגען צו דיר, איך האָב דיך געזוכט אין דיין וואוינונג, איך האָב דיך נישט געפונען. איך האָב געבעטען בעקאנטע, אַז זיי זאָלען דיך שיקען צו מיר. איך האָב דיר געשריבען, און דו ביסט גע- קומען, און איך דאַנק דיר, וואָס דו ביסט געקומען. זי בויגט זיך צו צו איהם. דיין שוועסטער איז אַזוי עלענד...

לעאַן

מיט ארמזוטרויען.

וואָס, דו ווילסט מיך מיטן פּאַפּאָ איבערבעטען? ער האָט שוין נישט געקאַנט דורך אַנדערע—האַט ער דורך דיר אָנגעשטעלט...

יוסטינאַ

מיט צער.

ווי קענסטו דאָס?—איך האָב געשיקט נאָך דיר, ווייל אויך איך וויל אַוועק פון טאַטען—אזוי ווי דו.

לעאן

קוקט זי אן פערואונדערט.

דו! דו, דאָס צוקער-קינד, דאָס יום-טוב-מיידעל, דעם טאטענס לעב-לינג, וואָס מען האָט אָבגעהיט פון אַלדאָס ביין, בעוואַכט דיך טאַג ווי נאַכט מיט באַנעס, אַז מען זאָל אויף דיר קיין שלעכטען איינפלוס נישט האָבען—האָט עס צו דיר אויך דערגרייכט? אין ווייסען מיי-דעל-צימער איז עס אויך אַריינגעדונגען?

יוסטיאַ.

יאָ, לעאָן. ווען מיינע עלטערן האָבען מיר נישט געזאָגט, ווער איך בין און וואָס מיינ רייכטום איז—האָבען עס מיר אַנדערע געזאָגט. ווען מיינע עלטערן האָבען געמיינט, אַז מיט געלד קען מען זיך קויפען אַלצדינג, — האָבען מיר עס אַנדערע פּערשטעהן געגעבען. אַז מען דאַרף דערצו נאָך עפּיס האָבען. אַז נישט—איז מען חושד, איז מען ווי אויף דער גאַס אַרויסגעוואַרפען, שטעהט מען אין מיטען מאַרק אין אַ גאַלדענעם ביידעלע. עס זיינען נאָך וועניג די גאַל-דענע ווענט, וואָס בעשיצען דאָס מיידעל — מען דאַרף נאָך דערצו האָבען אַן איבערליכען בריליאַנט, וואָס בעלויכט מיך, מיך אַליין, און קיינע ווינטען פון דרויסען זאָלען מיך נישט קאָנען ריהרען. איך האָב געפיהלט די נויטיגקייט פון אַזאַ איבערליך ליכט, ווען איך בין נאָך אַ קליין קינד געווען. איך האָב געזוכט מיט די אויגען אַרעטונג, און קיינער, קיינער איז נישט צו הילף געקומען...

לעאָן.

וועלכער הערט זיך אײן צו דער שוועסטערס רייד.

שוועסטער, פון וואָנען קומט צו דיר אַזאַ שפּראַך? ווער האָט דיך דאָס אַזוי געלערנט? פון וואָנען קומט דאָס דער דאָרשט אין דעם ווייסען מיידעל-צימער אַריין? דיך האָט מען דאָך נאָר געלערנט זיך צו זעטיגען...

יוסטיאַ.

איך ווייס, דו האָסט מיך קיינמאָל נישט בעאַכט. דו האָסט געמיינט, אַז דיין קליינע שוועסטער איז אַ צוקער-מיידעל, וועלכע בעגענוגט זיך מיט די באַנבאַנס, וואָס דער טאטע שענקט איהר, און מיט די לעהר-באַנבאַנס פֿון איהרע גובערנאַנטקעס. איהר האָט געקוקט

אלע אויף מיר, ווי אויף א שפילעכיל, וועלכעס מען לערנט שען טאנצען און שען קלערען. איך האָב געפיהלט דיינע פּעראַכטענדיגע בליקען, ווען איך בין נאָך אַ קינד געווען. און דאָרט, אין דעם וויסען צימערל איז דיין שוועסטער געזעסען מיט די באַנבאַנס אין האַנד, און די ספּקות האַבען געפיקט אין איהר קאָפּ, אין איהר האַרץ, און זי האָט געזוכט אַ רעטונג, אָן וואָס זיך אָנצוכאַפּען. אלע האַבען מיך בעטראַכט ווי אַ שפּילעכיל, וואָס זיצט און וואַרט אויף אַ חתן. דו אויך, דו אויך!.. זי וויינט.

ל ע אָן

פּערשעמט.

שוועסטער, און דיין ליעבע, און דיין פּערזענליך לעבען—האָט דאָס דיך נישט בעגענוגט? דו ליעבסט דאָך דעם ראַביע!

יוסטיןאַ

שווייגט. פּריווע.

ל ע אָן.

האָבען זיך דיינע געפיהלען צו איהם געענדערט? ער האַקט אַב אין מיטען. שווייגט אויך.

יוסטיןאַ

נעמט איהם אָן ביי דער האַנד.

ברודער, איך בין אַ יודישע טאָכטער, איך קום אַרויס פון אַ יודישען באַנקירס הויז. איך האָב נישט קיין רעכט אויף קיין גליק—אונזערע עלטערן זענען צו פיעל זינדיג געווען.

ל ע אָן.

וואָס רעדסטו, יוסטינאַ?

יוסטיןאַ.

דו ווייסט עס אַליין. דערפאַר ביסטו אויך אַוועק פון דערהיים. איבעריגענט, האַבען מיר עס אַנדערע פּערשטעהן געגעבען—מיכאַל אַליין. אַ ווען איך מיט מיכאַל'ן וואַלטען געהערט צו דער צוקונפּט, ווי דו, ווי איהר... אָבער צווישען מיר און מיכאַל'ן שטעהען די רע-ליגיאָנען פון דער פּערגאַנגענהייט אין וועג, און זייערע שאַטענס דריקען אונז.

לעאן

פערואונדערט.

רעליגיאָן? — האָסטו דען אַן אנדער רעליגיאָן אויסער מיכאלס?

יוסטיןא.

יאָ, לעאָן, איך האָב געטראַגען אין מיר דעם זיידענס רעליגיע אָהן צו וויסען, און ער האָט נאָר בעדארפט צו רעדען מיט מיר אום אויפצווועקען אין מיר איהר קלאַנג.

לעאָן.

וואָס, האָסטו דו מיט דעם זיידען גערעדט, אויף וועלכען מיר האָבען זיך גאַרנישט אומגעקוקט?

יוסטיןא.

איך זעה דאָך — ער טראָגט אויך עפיס אויף זיינע פלייצעס, אז ביי איהם אין האַרץ בעהאלט זיך אויך עפיס אַ גרויסער אמת, וואָס ער שעפט נאָך פון דעם אלטען יודישען קוואַל. ער האָט אויך פערלאַנגען — און גרויסע פערלאַנגען, וואָס זענען נאָך נישט ער-פילט געוואָרען, און ער וואַרט אויף אַ משיח, וואָס זאָל זיינע פערלאַנגען אויספיהרען.

לעאָן.

יאָ, שוועסטער, דאָרט ביים זיידען אין שטיבעל ברענט אַן אלט ליכטעל, וואָס האָט אפשר געקאָנט בעלויכטען די גרויסע סאלאַנגען אונזערע.

יוסטיןא.

איך זעה דאָך די אלע דורות, וואָס האָבען געלאָזט זיך מקריב זיין אויף קידוש-השם. עס האָט דאָך עפיס געמוזט זיין אַ מיין אין זייער טויט. עס האָט זיך דאָך נישט געקאָנט האַנדלען בלויז אום אויסערליכע פאַרמען, וואָס מען האָט זיי גענויט אַנצונעמען — עס וואָלט זיך דאָך נישט געלוינט דער טויט, די ליידען און דאָס לאַנגע מאַרטירער-לעבען פון יודישען פּאָלק. זיי האָבען געמוזט מלחמה האַלטען פאַר אַ העכערן אמת, וועלכען זיי האָבען אינסטינקטיוו געפיהלט. און ווען איך הער מיין זיידען רעדען, זעה איך דעם אמת, וואָס האָט אזוי פיעל אָפּפער געקאָסט, אַרויסשיינען פון זיינע

אויגען, אָבער ער קאָן מיר דאָס נישט זאָגען, און זיינע ספרים זענען צו אַלט פאַר מיר. אַן אַטעם פון טויט עטעמט פון זיי, וואָס נעמט אַרום די, וועלכע דערנעהנען זיך צו זיי, און איך בין יונג און וויל לעבען. און וויל האָבען מיט וואָס צו לעבען, און קען נישט זיצען און וואַרטען אויף אַ משיח, וואָס וועט פון הימעל אַראָבפאלען... איך ווייס, אַז די ספּקות האָבען דיך אויך געפייניגט, און מחמת דעם ביסטו אַוועק אין דער וועלט. און איך קום צו דיר: ברודער, זאָג מיר, גיב מיר עפּיס מיט וואָס לעבען צו קע-נען!.. דו ביסט יונגער פאַר זיי, דו ביסט אַוועק אין דער וועלט זוכען—זאָג, וואָס האָסטו געבראַכט? וואָס האָסטו געפינען?

ל ע אָן

נעמט אַן די שוועסטער ביי דער האַנד.

ביי זיי אין די הייליגע-ביכער ליגט געפאַנגען אַ גרויסע יודישע נשמה, וואָס זיי האָבען זיך מיטגעבראַכט פון די הייליגע לענדער, און זי וואַרט אויף אַן אויסלייונג פון אונז, פון די יונגע יוסטיא.

יוסטיא

האָט איהר זי שוין אויסגעלייזט?

ל ע אָן

ניין. אונזער משיח איז נאָך נישט געקומען, די גערעכטיגקייט הערשט נאָך נישט איבער דער וועלט. אָבער מיר דאַרפען זיין די ירשים פון די גיטער! און האָבען די אַלטע געפונען אין דער נשמה אַ טרייסט, דאַרפען מיר געפינען אין איהר—אַ מאַכט, מיט וואָס אויסצופילען אונזער לעבען. מיר דאַרפען פון דעם אַלטען אמת אויסקאָוען די נייע יודישע נשמה!

יוסטיא

און ווי האַלט עס מיט דער נייער יודישער נשמה?

ל ע אָן

זי האַלט זיך נאָך אין קאָוען, שוועסטער, מיר זעהען נאָר פון דערווייטענס די שטראַלען, וואָס גליהען פון איהר אין דער ווייטער, ווייטער צוקונפֿט. מיר הערען טיילמאָלס דאָס עטעמען פון איהר. פיעל מאָל ווערט זי פּערהוילען, פּערטונקעלט, מיר טאַפען דענסט-

מאָל אין דער פינסטער. נאָר זי בעווייזט זיך צו אונג, ווי אין
שיין... געה נישט, שוועסטער, אויף דעם וועג—געפעהרליך איז ער
פאַר די, וואָס דאַרפֿען אַ גלאַטען וועג און אַ קלאָר ליכט.

יוסטינא.

פאַרוואָס שטופסטו מיך אָב פון דיר?

לעאַן.

די נייע יודישע נשמה איז שטרענג, שוועסטער. זי האָט ניט קיין שכר
צו פערטיילען אויף יענער וועלט, קיין חלק לעולם הבאָ קיין
גן-עדן, נאָר דער שכר פון דער מצוה איז די מצוה אליין. זי
זאָגט קיין נסים נישט צו, קיין וואונדער וועלען ניט געשעהן. דו
דאַרפסט אַ ברייטען, ליכטיגען וועג מיט אַ קלאַרען ציל, אַ וועג,
וואָס פיהרט אין די הימלען, — אונזער וועג פיהרט צו דער ערד,
און ער איז נאָך טונקעל, נאָר בעלויכטען מיט אַ שטראַל פון אַ ווייט,
ווייט ליכט...

יוסטינא.

און מיט וואָס לעבט איהר?

לעאַן.

מיט דעם, אַז די וואָס וועלען קומען נאָך אונג, וועלען דערזעהן
דאָס ליכט קלערער. אַז מיר טרעטען אויס פאר זיי אַ וועג, נאָר
נישט, כדי עס זאָל זיי בעקוועמער זיין, נאָר זיי זאָלען איהם וויי-
טער ציהען ביז אין לעצטען טאָג אַריין.

יוסטינא.

און איהר פאַר זיך, פאַר זיך אליין, האָט גאַרנישט?

לעאַן.

יאָ, דאָס וואָס מיר טוע אונזער פליכט.

יוסטינא

שווייגט פערקלערט.

לעאַן.

און טיילמאָל כאַפט אָן דער יאוש, דאָס ליכט פערנעפעלט זיך פון

דערווייטענס — מיר בלייבען אין טיפער פינסטערניש, און מיר
ווייסען נישט, אויב מיר געהען גוט.

יוסט ינא.

וואָס טוט איהר אין אזא מאַמענט?

לעאָן.

מיר שטעלען אָב אונזער מח און לאָזען קלאַפען דאָס האַרץ. דאָס
האַרץ דערפיהלט דעם ציל פון דערווייטענס, — דאָס האַרץ איז
נעהנטער צום ציל, ווי דער קאָפּ — און מיר געהען, וואו עס
פיהרט אונז אונזער אינסטינקט.

יוסט ינא.

און וואָס איז אייער גליק?

לעאָן.

מיר פיהלען, ווי אונזער האַרץ איז שוין אָנגעקניפט אָן די שטראַ-
לען פון יענעם גרויסען אמת, און ער הויבט זיך אָן פון אונז,
אז מיר וואַרימען איהם אויס מיט אונזער יוגענד, מיט אונזערע
לעבענס, מיט אונזער ליעבע. דאָס גיט אונז מוט, און דאָס איז
אונזער גרעסט גליק.

יוסט ינא.

און פאַרוואָס שטופסטו מיך אָב פון דיר?

לעאָן.

צו איידעל זענען דייע פיס פאַר דעם וועג. בלוטיג איז ער און
פול מיט שטיינער, און פעהילט זיך נאָך אָפט אין דער טיג-
קעלהייט, אָבער דאָס איז דער ריכטיגער ציל — צו זיך אליין.

יוסט ינא.

פאַרוואָס שטופסטו מיך אָב פון דיר?

לעאָן.

דו דאַרפט אַ ברייטען וועג, אַ ליכטיגען וועג, וואָס פיהרט באַלד
צום ציל. אונזער וועג איז לאַנג, לאַנג — ער הויבט זיך ערשט אָן
און נישט אַלע קענען איהם דערזעהן שוין.

עס קומט אריין דער זיידע.

ר' שמואל.

טאכטער, פארוואס ביסטו היינט נישט געקומען צו מיר ארויפצו-
געהן? דערזעהט לעאנען. דו-דא! ביסט געקונען נאך דעם קינדס
נשמה—זי וועט נישט געהן מיט דיר! ער נעמט זי ארום. זי געהערן
שוין צו אונז, זי וועט איהר שוין פון אונז נישט אוועקנעמען

לעאָן

ווייט אויפ'ן זיידען.

א, מ'ט איהם געה, אָדער מיט יענע דאָרט! זיי ווייזען אָן אליכ-
טיגען וועג—פאַר זיי איז קיינע ספקות, אַלץ איז קלאָר און אָפען.
נישט נאָר די וועלט, נאָר אויך יענע. אָט אויף דעם וועג געהט
זיך גוט, שוועסטער, מיט בלומען איז ער בעזייהט און פיהרט
גלייך אין הימעל אַריין.

ר' שמואל.

וואָס ווילסטו פון דעם קינד? דו האָסט גאָר קיין גאָט נישט אין
האַרצען, ביי דיר איז דאָך גאָר הפקר אַ וועלט.

לעאָן.

חלילה, זיידע. ווער האָט אייך דאָס געזאָגט? מיר גלויבען אין
א גרויסען גאָט!

ר' שמואל.

וואָס האָט ער געזאָגט—דו גלויבסט אין גאָט? וואָס איז דאָס, מי-
שטיינס געזאָגט, דיין גלויבען אַזעלכעס?

לעאָן.

אַז דעם מענשענס האַרץ איז פון גרונד אויס גוט.

ר' שמואל.

איך פערשטעה נישט, וואָס דו מיינסט; איך ווייס נאָר, דו רעדסט
קעגען דעם הייליגען חומש, נאָר איך זעה, די וועלט ווערט בע-
סער, די יונגע הויבען אָן צו גלויבען, מען גלויבט אין עפּיס—
עס איז דאָך אַלץ בעסער פון די פּאַטערס, זיי האַבען דאָך אין
גאַרנישט קיין אמונה געהאַט.

ל ע אָן .

געוויס, זיידע, ווערט די וועלט בעסער, די קינדער—בעסער פו
די פאָטערס. נאָך מעהר, מיר לאָזען זיך אַ מאָל מקריב זיין פאַר
אונזער גלויבען!

ר' שמואל.

וואָס? קדוש השם ביי אײך?—אַ וואָ!

ל ע אָן .

מיר זענען יורשים פון אַ גרויסער ירושה. אַסך קדוש השם האָט
זי געקאָסט. מיר דאַרפען זי טראָגען אין דער וועלט און צוליעב
איהר מוזען מיר אַ מאָל אַ קרבן ברענגען. נאָר ווען איהר זענט
צום פֿייער געגאַנגען האָט איהר ביים שייטערהויפען געזעהן די
טויערן פון גן עדן, וואָס עפענען זיך פאַר אײך אויף; ווען איי-
נער פון אונז געהט אויף קדוש השם, זעהט ער נאָר דעם טיפען
תהום, וואָס דעקט איהם דערנאָך צו... און דאָן געהען מיר!

ר' שמואל.

און פאַרוואָס טוט איהר דאָס? וואו איז דעם שכר? מיט אַ שמיכעל
זענט איהר אפשר פון די, וואָס דינען שלא על מנת לקבל פרס.

ל ע אָן .

יא, זיידע.

ר' שמואל

פערואונדערט.

זענט איהר בעסער פאַר אונז, פאַר די אבות?

ל ע אָן .

די וועלט שטעהט נישט אויף איין אָרט

עס קומט אריינצולויפען ה' מייזנער

ה' מייזנער.

טאַכטער, דער הראביע האָט מיר אָנגעקלונגען אין באַנק—ער קומט
באַד אַהער מיט דער מוטער. מאַמא, מאַמא, וואו ביסטו? ער
קוקט זיך אום און דערזעהט דעם זוהן. דו—דאָ! ביסט אַהיים געקומען?
מאַמא, מאַמא, זעה, ווער עס איז דאָ!

מ' מייזנער

לויפט אריין, דערזעהט דעם זעהן.

לעאָן, קינדו וואו ביסט דו? קושט איהם. ווי געהט עס דיר?

לעאָן.

גוט, מאמא, איך דאנק. איך האָב נישט געוואוסט, אז איהר זענט דאָ. ער מאכט אַ בעוועגונג, ווי ער וועלט געוואלט ארויסגעהן.

ה' מייזנער.

וואָס לויפטו? צו וואָס ביסטו געקומען? דו זוכסט דאָך עפיס, זאָג.

מ' מייזנער.

קינד, און אפשר שוין גענוג דאָס משוגעת צו וואלגערן זיך איבער דער וועלט? אפשר שוין גענוג אונזערע צרות?

לעאָן.

פערצייה, פאָטער, איך בין נישט געקומען צו אייך צו געהן. וויל אוועקגעהן.

ה' מייזנער.

נאָר צו וועמען דען? ער קוקט אויף דער טאכטער. צום קינד?—ניין! ער כאפט ארום די טאכטער, ווי ער וועלט זי געוואלט אַבראטעווען. דאָס קינד וועסטו פון אונז נישט אוועקגעמען. זי וועל איך מיר, נישט לאָזען אוועקגעמען. דאָס לעבען וועל איך מיר איינשטעלען!..

לעאָן

שמייכעלט.

ווער זאָגט אייך, אז איך וועל זי פון אייך צוגעהמען? הויפט זיך נאָר נישט אָן! איך רעד זי אליין אָב.

ה' מייזנער

עטעמט אַב.

וואָס? מיט האַפנונג, און אפשר—און אפשר שוין גענוג אונז געפיי. נישט? מיר זענען דאָך אויך עלטערן, וואָס אַנטלויפטו פון אונז, וואָס ווייכסטו אונז? וואָס האָב איך וועמען שלעכטס געטאָן?—איך בין אַ יוד אַ סוחר. ביי גוים זענען אויך דאָ סוחרים—פּעראַכטען זיי

זייערע קינדער?.. ווילסט נישט זיין קיין סוחר—פאָהר שטודירען,
טו עפיס! פארוואָס וויכסטו מיך? זענען מיר דען נישט דיינע
עלטערן? די מאדאם וויינט.

ל ע אָן .

יאָ, טאטע, דו האָסט מיר געשענקט דאָס לעבען, אָבער איך מוז
דאָך האָבען מיט עפיס צו לעבען, פארוואָס צו לעבען — און דאָס
זוך איך יעצט

ה' מ' ז נ ע ר .

און דאָס איז אַלץ, וואָס דו האָסט מיר צו זאָגען! און מיט דעם
געהסטו אַוועק!.. איך וויל זיך מיט דיר מישב זיין... דיינ שוועסטער
שמעהט פאָר אַ זעהר ערנסטער שריט. איך ווייס נישט, וואָס צו טון,
איך דאַרף זיך מיט וועמען מישב זיין. דו ביסט דאָך מיין עלטסטער—
געהט דיך די היים גאַרנישט אָן?

ר' ש מ ו א ל

כאפט אָן דעם זוהן ביי דער האנד

זוהן, מיינסטו נאָך דעם שידוך מיט זיי?

ה' מ' ז נ ע ר .

יאָ שידוך אָדער נישט שידוך—טאטע, עס זענען דאָך פריצים, מען
מוז זיי דאָך צונעמען. צום זוהן. איך האָב זיך דאָך נישט מיט וועמען
קיין עצה צו האַלטען. אין דער שטיל. דער זיידע איז דאָך פאַנאַטיש,
ער פערשטעהט דאָך נישט, אַז דאָ האַנדעלט זיך אום ליעבע, אום
מענשענס לעבען. איך ווייס נישט, וואָס איך זאָל טון. דאָס מיידעל
ליעבט דעם קריסט...

ל ע אָן .

וואָס קאָן איך אַריינרעדען אין מיין שוועסטערס אָנגעלעגענ-
הייטען? איהר האָט דאָך מיך שמענדיג געהאַלטען פון דערווייטענס
פון איהר.

ה' מ' ז נ ע ר .

אודאי וואָלטו געקענט האָבען אויף איהר אַ שלעכטע ווירקונג —
נאָר איך וויל נישט יעצט רעדען דערפון. איך ווייס נישט, וואָס
איך זאָל טון. איז זיך מיט איהם מיסב. דאָס קינד ליעבט דעם קריסט,

איך ווייס עס. אודאי וואָלט איך בעסער געוואָלט אָן אינוועריגען, -
טראַדיציע איז ביי מיר אויך אַ גרויסע זאַך - אָבער מיר קאָנען דאָך
נישט זיין אזוי פּאַנאַטיש, ווי דער זיידע - ער איז אָן אַלטער מאַן...
עס האָט קיין זין נישט זיך שמוּד'ן אָהן אַ טעם, אָבער מיר - צוליעב
רעליגיאָן אומגליקליך מאַכען אַ קינד, דאָרט וואו עס האַנדעלט זיך
אום ליעבע... דאָס מייַדעל ליעבט איהם... זי וויינט ביינאַכט, זי
זוכט איהם, דאָס מייַדעל וועט אויסגעהן - וואָס זאָל איך טון?

ל ע אָן .

אז זי ליעבט דעם קריסט - פאַרוואָס דען נישט?

ה' מיי זנער .

קלערסטו אויך אזוי? - מען האָט דאָך מיר געזאָגט, אַז דו האַלסט
פיעל פון יודישער טראַדיציאָן..

ל ע אָן .

אָבער, פּאַפּא, ווי קומסט דו דערצו? וויל ארויס.

ה' מיי זנער .

אָבער וואָס לויפסטו? איך וויל רעדען מיט דיר. ער וויל איהם נאַכלוי-
פּען. מען קלינגט אין טיר. ער כאַפט דעם זייגער. זיי זענען דאָ! בלייבט
שטעהן. ער דערמאָנט זיך אָן זעהן. ער זעהט. ווי לעאָן געהט ארויס. אָבער
וואוהין לויפסטו? בלייב דאָך דאָ!

ל ע אָן .

איך קאָן דאָך מיך נישט לאָזען אַריינשלעפען אין אַייערע אינטע-
רעסען. לויפט ארויס.

ה' מיי זנער .

אָבער דו געהסט נישט, טאַכטער, דו געהסט נישט. קינד, צי דו
ווילסט יאָ דעם שידוך, צי דו ווילסט נישט דעם שידוך - מיר
וועלען שוין זעהן. אָבער בלייב דאָ. ער לויפט נאָך דעם זעהן. לעאָן
לעאָן!

יאן

מעלדעט.

די הראַביניע מיט פּאָן דאָבראַווסקי.

ה' מייזנער.

די ראָפּיניע — מאַמא — די ראָפּיניע.

מ' מייזנער

לך לטאָן

וואָס געהט מיך די ראָפּיניע אָן. — מיין קינד געהט אַוועק פֿון
מיר! לויפט אַרויס נאָך לעאָן.

יוסטינאַ.

וועלכע איז די גאַנצע צייט בעזעסען פּערטראַכט אין זיך, כאַפט זיך אויף ביים נאַמען.
ווייל אַרויס פֿון צימער.

ה' מייזנער.

ביין, מיין קינד, דאָס געהט נישט. די ראָפּיניע איז געקומען —
דו מוזט זי אויפנעמען. צום דיגער. מיר בעטען. קינד, איך ווייס
אַלץ... אַלץ... טו, ווי דיין האַרץ הייסט דיך — דיין טאַטען וועסטו
שטענדיג האָבען ביי דיר. ער קושט זי אין קאַפּ — געהט אַקעגען די
ראָפּיניע.

ר' שמואל.

בלייב מיין קינד, גאָט וועט דיר ביישטעהן. ער וויל אַפּ.

יוסטינאַ.

קוקט זיך אוימרוהיג אום, כאַפט אָן דעם זיידען ביים אַרבעל.

מיין זיידע, דו בלייב, איך האָב מורא אַליין צו זיין, איך זאָל נישט
שוואַך זוערען

ר' שמואל.

איך בלייב, מיין קינד, איך בלייב.

יוסטינאַ.

און וועט מיך אָנכאַפּען אַשוואַכקייט, דאָס האַרץ וועט מיך ציהען,
קוק מיר אין די אויגען אַריין, איך וועל זעהן דעם טויענד-יעהרי-
גען צער, וואָס ליגט אין דיניע אויגען, און איך וועל ווידער
שטאַרק ווערען

ר' שמואל.

איך בלייב, מיין קינד.

ה' מייזנער פיהרט אריין די הראביניע. זי איז אן אלטע, בעיאָהרטע פרוי, ווער פאַרנעם. רעדט צו יוסטינאַ, אזוי ווי די אנדערע וואָלטען נישט געווען.

די הראביניע.

איך בין אליין געקומען צו דיר צו געהן. מיין קינד. יוסטינא געהט צו צו איהר. די הראביניע קישט איהר אין שטערן. אַ גרויס אומרעכט איז דיר געשעהן. איך ווייס, אַז מען האָט דיר וועה געטאָן, און איך בין געקומען דעם וועהטאָג היילען. זיי מוחל, עס איז אן אומזיסט אומרעכט דיר געשעהן. גאָט וועט עס דיר בעצאָהלען.

יוסטינא

קישט איהר די האַנד שווייגענדיג.

מיכאל

פאלט צו צו דער מוטער און קישט איהר די צווייטע האַנד.

איך האָב געוואוסט, אַז די מאַמא וועט עס טון. איך דאַנק אײך. איך דאַנק אײך. איהר זייט אַ מלאַך! עס קומט אריין מ' מיינער.

די הראביניע

צו מאַדאָם און ה' מייזנער, וועלכע שטעהען פאַר איהר מיט עהרפאַרעכט.

דאָרט, וואו עס איז דאָ צער, מוז מען עס זעהן צו פּערהיילען. אײער טאָכטער איז אן אומרעכט געשעהן. איך האָב עס געפיהלט און בין אליין געקומען זי איבערבּעטען. די קינדער האָבען זיך ליעב, און דאָרט, וואו די ליעבע רעדט — רעדט גאָט; טאַרען מיר נישט שטערען גאָטס וואָרט, מיר האָבען נישט קיין רעכט צו צע-שטערען דאָס, וואָס גאָט און זיין ליעבע האָבען צוזאַמענגעפיהרט. ווי מיינט איהר, מיינע הערשאַפט?

ה' מייזנער

געריהרט.

איך האָב געוואוסט, אַז די הראביניע וועט עס טון, אַז אײער אײ-דעלקייט וועט נישט קענען איבערטראָגען מיין קינדס אומפּערדיג-טען צער, און איך דאַנק אײך זעהר. קישט איהר די האַנד.

די הראביניע.

צו דער שווייגענדיגער יוסטינא.

און פאַר דעם, וואָס מענשען זאָגען, האָב נישט קיין מורא, מיין קינד

מענשען קוקען אין די אויגען — גאָט קוקט אין האַרץ, און ער ווייסט, אַז דיין האַרץ האָט זיך צו איהם פריהער געקעהרט, איידער עס האָט נאָך געקענט מיין זוהן. איך קען דיר, מיין טאָכטער, און ווייס, ווי ריין און אומפעהלערדיג דיין אמונה איז צו גאָט.

מיכאל

קושט דער מוטערס האַנד.

מאַמאַ, מאַמאַ, ווי דאַנק איך אייך, מיין גוטע מאַמאַ! ער נעמט יוסטינאַס האַנד. איך האָב געוואוסט, אַז מיין גוטע מוטער וועט דאָס טון. ער וויל איהר קושען די האַנד.

יוסטינאַ

מיט אַנגסט, קוקט אויף דר'ערד.

איך דאַנק דיין מאַמאַ, מיכאל. איך דאַנק דיר, נאָר — איך קאָן נישט מעהר. עפּיס וואָס איז געשעהן צווישען אונז... אלע קוקען זי אָן ערשטוינט. בעוועגונג. יוסטינאַ געהט צו צו דער הראַביניע און פּעראַביגט זיך פאַר איהר טיף. 'איך דאַנק אייך, גוטע פרוי, פאַר דעם גוטען וואָרט און פאַר נאָך אַ סך גוטע ווערטער און מעשים, וואָס איהר האָט מיך געלערנט. נאָר געהן מיט אייך קאָן איך נישט מעהר אונזערע וועגען זענען צעשיידט. אלע קוקען זי ערשטוינט אַז.

ה' מייזנער

שמייעלט צו דער הראַביניע.

דאָס קינד איז אויפגערגט, זי וועט זיך בערוהיגען.

יוסטינאַ

צו דער הראַביניע.

ניין, איך בין נישט אויפגערגט. איך האָב אייך פּיעל צו פּער-דאַנקען — מעהר פון מיינע עלטערן. מיינע עלטערן האָבען מיר פאַר געלד געקויפּט אויסערליכע בילדונג און מאַנירען, ווי יעדער רייכער יוד קויפט זיין טאָכטער, — פון אייך האָב איך געלערנט איבערליכע שענקייט און גוטסקייט. איהר זענט געווען אַ מוסטער פאַר מיר מיט אייער טיפּער איבערגעבענקייט צו אלעם לעבענ-דיגען, מיט אייער ליבע. איך האָב פון אייך געלערנט, וואָס איז אייגענע, אייגענע וועגן איידעלקייט און וואָס איז פּרעמדער אויסער-ליכער פּוץ. און דאָס טאַקע פּרענגט מיך צו זוכען מיין אייגענער

שענקייט, וואָס איז אונז איבערגעגעבען בירושה, וואָס מיר האָבען אויסגעוואַרימט און פּערהייליגט מיט אונזער געטריי האַלטען זיך דערפאַר פון דור צו דור. וואָרום נאָר דאָס איז צופאַסיג פאַר מיר. און איך דאַנק אייך פאַר דער לעהרע, וואָס איהר האָט מיר געגעבען מיט אייער פאַרבילד.

די הראַביניע.

עס איז זעהר שען פון דיין זייט. דו רעדסט זעהר גוט, מיין קינד, און איך דאַנק דיר פאַר די וואַרימע רייד. נאָר איך פּערשטעה נישט אייגענליך, וועגען וואָס דאָ געהט.

יוסטיןא

נענט אָן דעם זיידען ביים האַנד.

אז ער משיח איז נאָך ניט געקומען, הראַביניע, די וועלט איז נאָך נישט אויסגעלייזט.

די הראַביניע

דערשאַקען.

מיין קינד! דיין אַמינה, דיין לעבע צו קריסטוס'ן, וועגען וועלכער דו האָסט אזוי פיעל גערעדט—זענען דאָס געווען הוילע ווערטער? איך קען עס נישט גלויבען.

יוסטיןא.

ניין, הראַביניע, עס זענען נישט געווען קיין הוילע ווערטער. אייער לעהרע און אייער גוטסקייט נעם איך מיט מיט מיר אויף דעם וויי אויף וועלכען איך געה, און אייערע ווערטער לאָזן איך צייטיגען אין מיר אלס גוטע פרוכט. איך האָב אָבער געמיינט, אז נאָר ביי אייך איז דאָ די אָפּפּערונג און די לעבע, ווייל איך האָב מעהר פון מיין פּאָטערס הויז נישט געהאַט, ווי דעם גלאַנץ פון גאַלד. אָבער ניין, הראַביניע, נישט בלויז געלד איז דאָס רייכטום פון מיין פּאָלק! עס בליהען נאָך אויף זיין באַדען די גרויסע אמת'ן, וואָס זיי האָבען מיטגעבראַכט פון דעם לאַנד, אין וועלכען די גרויסע גייסטער און לעהרערס זענען אויפגעשטאַנען. עס האַלטען זיך נאָך אויף ביי מיין פּאָלק יענע שענקייטען, וועלכע זענען געוואָרען צו די שענקייטען פון דער גאַנצער וועלט, און די וויל איך מיר נעמען

צום מוסטער. זיי זענען מעהר צוגעפאסט פאר מיר, ווייל זיי זענען
מייע אייגענע.

די הראביניע.

זבער וואו ווילסטו געהן? וואו ווילסטו זיי זוכען?

יוסטינא.

אונטען, אויף דעם באדען פון מיין פאלק, וואו איך האב נישט
געקענט דערגרייכען, בליהען זיי. איך הער די ערשטע גריסען פון
זיי און דארט קעהר איך אהין.

די הראביניע.

זעהסטו נישט די קולטור-לויזיגקייט אויף דעם וועג, אויף וועלכען
דו ווילסט געהן? ווי וועסטו דיך געפינען צווישען זיי? דו ביסט דאך
שוין ארויס פון זיי.

יוסטינא.

עס קען דאך נישט זיין קולטורלויז דער וועג, וואס פיהרט צום איי-
גענעם פאלק, צו זיך אליין. דאס האב איך פון איך געלערנט, און
איך דאנק אייך פאר דער לעהרע.

מיכאל.

זבער אונזער ליעבע, אונזער אייגען לעבען, שטעהט דאס נישט
העכער פון דעם אלעמען?

יוסטינא

פאלט צו צו איהם—האלט זיך זבער איין.

אונזער ליעבע, און ווען מיר ביידע וואלטען געהערט צו דער רע-
יגיאן פון דער צוקונפט... און אונז ביידע וואלט געווען פער-
אייניגט איין אידעאל—מיר וואלטען אדורכגעבראכען די צאמען
פון די רעליגיאנען, וואס שטעהען אונז אין וועג. דער זיידע קוקט זי
אן... זי דערווייטערט זיך פון איהם. צווישען אונז שטעהען וועלטען.
מיכאל—דו האסט פערלאנגט נדן... נדן פון מיין פאטערס געלד
ווילסטו נישט נעמען, קיין אנדערן האב איך דיר נישט מיטצוברענג-
גען, און איך וויל נישט קומען צו דיר נאקעט און אריים—צו גרינג
ועל איך אויסזעהן ביי דיר. עס איז זבער דא אן אנדער נדן, וואס

א יודישע טאָכטער האָט מיטצוברענגען איהר חתן, און דעם נדן
וועל איך געהן זוכען און דיר ברענגען. אָ דענסטמאָל וועל איך
שטעהן קעגען דיר אויג אין אויג, רייך געגען רייך, און קיין אַנ-
דער געפיהל וועט נישט קענען זיין צווישען אונז. קיין חשד, קיין
טענדענץ, נאָר די אמת'ע הייליגע ליעבען... ביז דאָן זענען אונזערע
וועגען צעשיידט.

די ה'ר אַבניע.

איך ווייס נישט, אפשר האָסטו רעכט. איך ווינט דיר גליק. — נו
יעדענפאלס, מיר האָבען נישט דאָ וואָס מעהר צו טון, מיין
זוהן.

מיכאל פערבויוגט זיך פאר יוסטינאָן און פיהרט ארויס די מוטער געאַרעמט. יוסט-
טינא פאלט אויף א שטול און וויינט לאנג.

ה' מ' זנער } קינד, וואָס האָסטו געטאָן! ...
מ' מ' זנער }

ר' שמואל

הויבט אויף די הענד.

איך דאַנק דיר, רבונז של עולם! איך דאַנק דיר, רבונז של עולם!
איך דאַנק דיר. צו יוסטינאָן מיט טרערען אין די אויגען. זיי פרעהלעך
מיין קינד, זיי שטאַלץ, וואָס דו געהערסט צום אלטען יודישען
פאָלק, צום גרויסען זקן, וואָס וויינטו? וואָס ביסטו געפאלען
דיר? — פרעהליך זיי! איבער די צרות, וואָס שטעהען דיר פאַר
וואָס דו ביסט אַ יודיש קינד געבליבען, ביסטו טרויעריג? ווער
אונזער שונא, קינד? פעלקער, וואָס געהען אַוועק מיטן וויינט
נעכטען זענען זיי געווען, און מאָרגען וועלען זיי נישט זיין. און
דו ביסט אייביג, ווייל דיין גאָט איז אייביג!.. שטאַלץ זיי, מיין
טאָכטער, און פרעהליך זיי, וואָס גאָט האָט דיר געהאַלפּען,
ביסט אַ יודיש קינד געבליבען. ער טאַנצט און זינגט פאַר גליק
דאַנק איך דיר, טאַטע. ווי דאַנק איך דיר!

ה' מ' זנער.

האָסט צו שאַרף גערעדט, מיין קינד. מיט פריצים רעדט
נישט אזוי. האָסט געוואָלט אַבזאָגען—יא, אָבער נישט אויף
אַרט.

מ' מ' ז' ז' ע' ר.

ווי עס זאל ניט זיין—בערוהיג דין, מיין קינד, וויל זי איינגעמען,
נעמט זי ארום. דו בלייבסט מיט אונז, מיין קינד.

יוסט יגע הויבט זיך אויף, הישט זיך אויס די אויגען, זוכט עפיס, מאכט זיך ארויסצוגעהן

מ' מ' ז' ז' ע' ר.

ישראלען.

טאכטער, וואוהיין?

ט' ט' י' נ' א.

נישט צו דעם בין איך דאָ געבליבען, מיט אייך צו זיצען. אין
אייער הויז רוהט קיין גאָט ניט. הי זאל איך מיך געפינען
צווישען אייך? *

י' מ' א' ל.

צו מיר קום, מיין קינד, מיט מיר! דו ביסט אַ יודישע טאָכטער.

ל' י' נ' א.

אין אויך נישט מיט דיר, זיידע, צו אלס ביסטו פאַר מיר. פון
דיינע ספרים יאָגט דער טויט; דיין ליכט צאָנקט. אָבער ערגיץ
אנדערש וואו האָט עס זיך אָנגעצונדען... וויל אַב.

מ' א' ל. } דערשראָקען. וואו אַהיין?
מ' ז' ז' ע' ר. }

ט' י' נ' א.

דאָרט אַהיין, וואו דער עלטערער ברודער איז געגאַנגען אויס-
טרעטען אַ וועג.

ז' ע' ר.

מיט זיי, מיט דעם ברודער? איך וועל דיך ניט לאָזען!

ט' י' נ' א.

זאָטע, וועסט מיר נישט פערשטעלען דעם וועג: פיעל וועגען פיה-
רען דאָרט אַהיין. לויפט אַרויס.

ר' שמואל

רופט איהר נאך.

אז איך קאן דיך נישט בעגענוגען — געה. זוכט, געפינט, נאך
ציהט ווייטער די שנור, ציהט זי ווייטער!... דערהאלט עס ביז
דעם לעצטען טאג, וואָרום משיח קומט דאָך!

ה' מ' ז' ע' ר.

מאָמא, און וואָס וועט יעצט מיט אונז זיין? צו וואָס האָבען מיר
געזאָמעלט געלד, דאָס גאַנצע לעבען געהאַרעוועט? וואָס טויג מיר
מיין לעבען, אַז די קינדער פּערלאָזען אונז? ער וואַרפט דאָס געלט
פון די קעשענעס אויף דר'ערד, פּאלט צוזאַמען און וויינט.

ר' שמואל

אַז דו האָסט זיי קיין גאָט נישט געגעבען, מוזען זיי דאָך איהם
אליין זוכען. עס זענען דאָך יונגע קינדער, זיי מוזען דאָך האָבען
מיט עפּיס צו לעבען!..

פּע ר ה צ נ ב

לא-11 ס'א 100
אין ארץ ישראל